МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ ФІНАНСІВ ТА ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

КАФЕДРА ФІНАНСОВИХ РИНКІВ ТА ТЕХНОЛОГІЙ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА (ПРОЄКТ)

на тему: **ДІЯЛЬНІСТЬ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ**

Здобувачки вищої освіти ІІ курсу, ФМДз-24-1,
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»
освітня програма «Управління фінансовою та страховою діяльністю»

Лимшенко Вікторія Павлівна
(прізвище, ім'я, по батькові)

(підпис здобувача вищої освіти)

Науковий керівник _____ Онишко Світлана Василівна, д. е. н., професор
(підпис) (прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Гарант освітньо-професійної програми _____ Чуницька Ірина Іванівна, д. е. н., професорка
(підпис) (прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Допущено до захисту за рішенням кафедри фінансових ринків та технологій протокол від «22» січня 2026 року № 7

Завідувач кафедри _____ Гудзь Олена Євгенівна, д. е. н., професорка
(підпис) (прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Ірпінь — 2025

Реєстрація № 27 06.12.2025 _____
(дата) (підпис відповідальної особи)

Результати _____ 03.11.2025 _____
(до захисту, на доопрацювання) (дата) (підпис)

Результати захисту 95 б. 11.02.2026 _____
(оцінка) (дата) (підпис)

Голова комісії: _____ Шолойко А.С.
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії: _____ Оніщко С.В.
(підпис) (ініціали, прізвище)

_____ Діденко Л.В.
(підпис) (ініціали, прізвище)

_____ Чуницька І.І.
(підпис) (ініціали, прізвище)

БЛАНК ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Об'єкти контролю	Діапазон оцінки в балах	Фактична кількість балів	Примітки	Дата, П.І.Б.: голови комісії, членів комісії, секретаря, (підписи)
ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ КЕРІВНИКОМ ТА РЕЦЕНЗІАТОМ				
1.Зміст випускної роботи (якість теоретичного матеріалу, його зв'язок з практичним, вміння представляти матеріал в логічній послідовності, наявність висновків та пропозицій)	від 0 до 30			Онищко С.В.
2. Дотримання вимог щодо оформлення	від 0 до 10			
3. Вчасне виконання роботи (на всіх етапах, у встановлені кафедрою терміни)	від 0 до 5			
4. Рецензент	від 0 до 5			
РАЗОМ БАЛІВ	**від 0 до 50**			
ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ КОМІСІЄЮ ПО ЗАХИСТУ				
1. Доповідь	від 0 до 10			Шолойко А.С.
2. Роздатковий матеріал	від 0 до 5			
3. Знання теоретичного та практичного матеріалу, вміння відповідати на запитання	від 0 до 25			Онищко С.В.
4. Апробація (участь у конференціях)	від 0 до 10			Діденко Л.А.
РАЗОМ БАЛІВ	**від 0 до 50**			
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ	**від 0 до 100**	95		Чупишкіна І.І.

Оцінювання кваліфікаційної роботи (проєкту) науковим керівником - _____ балів.

ПЕРЕВЕДЕННЯ ОЦІНКИ ЗА 100-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКАЛИ ТА ШКАЛИ ЄКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	Дата	П.І.Б.: голови комісії, членів комісії, секретаря, (підписи)
95	A	5 (відмінно)	11.02.2026	Шолойко А.С. Онищко С.В. Діденко Л.В. Чупишкіна І.І.

Правила переведення оцінок до національної шкали та шкали ЄКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	5 (відмінно)
80-89	B	4 (добре)
70-79	C	
60-69	D	3 (задовільно)
50-59	E	
35-49	FX	2 (незадовільно)

МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет фінансів та цифрових технологій
Кафедра фінансових ринків та технологій
Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»
Освітня програма «Управління фінансовою та страховою діяльністю»

Затверджую
Завідувач кафедри Береславська Олена Іванівна
«18» листопада 2024 р.

Завдання на кваліфікаційну роботу (проєкту)
здобувачці вищої освіти

Якименко Вікторії Павлівни
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема випускної кваліфікаційної роботи:
Діяльність страхових компаній на фінансовому ринку України
Затверджена наказом ректора від «23» грудня 2024 р. № 1888.
2. Строк здачі закінченої роботи:

3. Цільова установка:
Мета роботи полягає у вивченні теоретичних основ, аналізі діяльності страхових компаній на фінансовому ринку та визначені основних напрямів вдосконалення страхового сектору України.
Об'єкт дослідження виступає діяльність страхових компаній на фінансовому ринку України.
Предмет дослідження представляє теоретичні та практичні аспекти діяльності страхових компаній на фінансовому ринку України.
4. Вихідні дані до роботи:
Численні праці та дослідження науковців в галузі страхування, статистичні дані, в тому числі, показники діяльності таких страхових компаній як: ПРАТ «СГ «ТАС», ПРАТ «СК «АРКС», ПРАТ «СК «УНІКА», ПРАТ «СК «ВУСО», АТ «СК «ІНГО», ПРАТ «СК «АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ», ПРАТ «СК «УСГ», ПРАТ «СК «УНІВЕРСАЛЬНА», ПРАТ «УСК «КНЯЖА ВІЄННА ІНШУРАНС ГРУП» та ПАТ «НАСК «ОРАНТА».
5. Перелік графічного матеріалу:
11 рисунків, 18 таблиць.
6. Зміст кваліфікаційної роботи (перелік питань за кожним розділом):
Розділ 1. Теоретичні основи діяльності страхових компаній на фінансовому ринку України.
1.1. Підходи до вивчення сутності та характеристика діяльності страхових компаній на фінансовому ринку України.
1.2. Нормативно-правове забезпечення діяльності страхових компаній на фінансовому ринку України.
Розділ 2. Аналіз діяльності страхових компаній на фінансовому ринку України.
2.1. Оцінка стану страхових компаній на фінансовому ринку України.
2.2. Аналіз основних показників діяльності страхових компаній на фінансовому ринку України.
Розділ 3. Напрями вдосконалення діяльності страхових компаній на фінансовому ринку України.

7. Календарний план виконання роботи:

№ п/п	Назва етапів випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи	Строк виконання етапів роботи	
		За планом	Фактично
1	2	3	4
1	Вибір теми та її затвердження	до 18.11.2024	31.10.2024
2	Вивчення літературних джерел та складання плану роботи	до 24.01.2025	31.12.2024
3	Підготовка вступу та І розділу роботи	до 24.03.2025	24.03.2025
4	Підготовка ІІ розділу роботи	до 27.06.2025	27.06.2025
5	Підготовка ІІІ розділу та висновків дипломної роботи, подання роботи на перевірку науковому керівнику	до 30.09.2025	15.09.2025
6	Доопрацювання роботи з урахуванням зауважень керівника та подання її на повторну перевірку керівнику	до 31.10.2025	31.10.2025
7	Попередній захист кваліфікаційної роботи	з 11.12.2025 до 24.12.2025	24.12.2025
8	Отримання відгуку наукового керівника кваліфікаційної роботи	з 24.12.2025 до 30.12.2025	29.12.2025
9	Рецензування кваліфікаційної роботи	з 02.01.2026 до 05.01.2026	05.01.2026
10	Подання кваліфікаційної роботи на кафедру в електронному вигляді для перевірки на антиплагіат	з 03.11.2025 до 05.12.2025	16.11.2025
9	Захист	з 09.02.2026 до 11.02.2026	11.02.2026

8. Дата видачі завдання «__» _____ 202_ р.

9. Науковий керівник _____ Онишко Світлана Василівна
(підпис) (прізвище, ім'я, по батькові)

10. Гарант освітньо-професійної програми _____ Чуницька Ірина Іванівна
(підпис) (прізвище, ім'я, по батькові)

11. Завдання до виконання отримала здобувачка вищої освіти _____ Якименко Вікторія Павлівна
(підпис) (прізвище, ім'я, по батькові)

Відгук
керівника випускної кваліфікаційної роботи
на тему: «Діяльність страхових компаній
на фінансовому ринку України»
ЯкименкоВікторії Павлівни

Аналіз ринку страхових послуг є предметом численних досліджень як вітчизняних, так і зарубіжних науковців, що викликано особливим місцем страхування у забезпеченні соціально-економічної стабільності та розвитку держави. Це специфічний сектор економіки, який формується як складна система економічних відносин між страховиками, страхувальниками та іншими учасниками у процесі купівлі та продажу страхових продуктів. У звязку з цим ринок страхових послуг в Україні стикається з низкою структурних та соціально-економічних проблем, серед яких низький рівень довіри населення до страхових компаній, обмежена платоспроможність населення та недостатньо розвинена інфраструктура. Ключовою умовою зміцнення ринку є вдосконалення державного регулювання та забезпечення прозорості діяльності страхових компаній. Це обумовлює підвищений інтерес до теоретичних і практичних аспектів сучасних тенденцій розвитку ринку страхових послуг в Україні.

У зв'язку з цим представлена кваліфікаційна робота, метою якої є обґрунтування теоретичних основ, аналіз діяльності страхових компаній на фінансовому ринку та визначення основних напрямів вдосконалення страхового сектору України, представляє науковий і практичний інтерес.

У дипломній роботі у першому розділі узагальнено теоретичні основи діяльності страхових компаній на фінансовому ринку, зокрема . існуючі підходи до сутності та характеристика діяльності страхових компаній на фінансовому ринку, розкрито нормативно-правове забезпечення діяльності страхових компаній. Другий розділ присвячено аналізу діяльності страхових компаній на фінансовому ринку України, зокрема проведено оцінку стану таких компаній та здійснено аналіз основних показників діяльності страхових компаній. Це дозволило автору у третьому розділі окреслити напрями удосконалення діяльності страхових компаній на фінансовому ринку. Зроблено висновок, що подальший розвиток галузі потребує системних змін, орієнтованих як на внутрішні механізми управління компаніями, так і на зовнішнє регуляторне середовище. Важливим є підвищення рівня фінансової стійкості страховиків шляхом нарощення капіталу, вдосконалення системи управління ризиками та розширення можливостей перестрахування, особливо щодо воєнних ризиків.

Здобувач вищої освіти Якименко Вікторія Павлівна проводила роботу згідно графіку.

Робота виконана самостійно, в повному обсязі у відповідності до чинних вимог, рекомендується до захисту з оцінкою «добре».

Керівник випускної кваліфікаційної роботи _____ С. Онишко

Висновок кафедри про випускну кваліфікаційну роботу

Випускна кваліфікаційна робота здобувача вищої освіти Якименко Вікторія Павлівна після попереднього захисту розглянута на засіданні кафедри, протокол від «22» 01 2026 №7 допущена до захисту на екзаменаційній комісії.

Завідувач кафедри _____ Олена Гудзь

РЕЦЕНЗІЯ
на випускну кваліфікаційну роботу здобувачки вищої освіти Державного податкового університету Якименко Вікторії Павлівни на тему: «Діяльність страхових компаній на фінансовому ринку України»

Робота присвячена важливій і актуальній проблемі дослідження діяльності страхових компаній на фінансовому ринку України в умовах макроекономічної нестабільності, соціально-політичної напруги, воєнного стану та трансформації системи державного регулювання. Актуальність теми зумовлена зростаючою роллю страхових компаній у забезпеченні фінансової стабільності, захисті майнових інтересів населення і суб'єктів господарювання, а також необхідністю підвищення ефективності регуляторної політики у сфері страхування.

Кваліфікаційна робота відзначається системним і структурованим підходом до аналізу теоретичних і практичних аспектів функціонування страхових компаній. Авторкою ґрунтовно розкрито економічну сутність страхової компанії як учасника фінансового ринку, проаналізовано особливості державного регулювання страхового сектору та узагальнено наукові підходи до оцінки фінансової стійкості страховиків.

Структура роботи є логічною та послідовною, чітко сформульовані мета, завдання, об'єкт і предмет дослідження, що забезпечує цілісність і наукову обґрунтованість викладу матеріалу. Теоретичний огляд базується на працях провідних вітчизняних науковців, а також на аналізі нормативно-правових актів у сфері страхування. У роботі використано методи економічного аналізу, систематизації, узагальнення, порівняння та статистичного аналізу, що дозволило отримати аргументовані висновки. Значну увагу приділено аналізу показників діяльності провідних страхових компаній України.

Сильні сторони роботи. Кваліфікаційна робота характеризується високим рівнем актуальності та практичної спрямованості. Авторка продемонструвала достатній рівень теоретичної підготовки, уміння працювати з науковими джерелами та статистичними даними, а також здатність комплексно оцінювати стан страхового ринку. Перевагою роботи є використання показників діяльності провідних страхових компаній України, що підвищує достовірність і прикладну цінність результатів дослідження. Особливої уваги заслуговує аналіз впливу воєнного стану та ризиків на функціонування страхового сектору, а також обґрунтування перспектив його подальшого розвитку з урахуванням потреб післявоєнного відновлення економіки. Запропоновані висновки та напрями вдосконалення діяльності страхових компаній можуть бути використані у практичній діяльності страховиків та органів державного регулювання.

Недоліки та зауваження. Поряд із загальною позитивною оцінкою роботи слід зазначити, що дослідження могло б бути поглиблене шляхом ширшого використання найактуальніших статистичних даних за останній період. Зазначені зауваження мають рекомендаційний характер і не знижують загальної позитивної оцінки роботи.

Загальні висновки та оцінка роботи. Кваліфікаційна робота є завершеним, самостійно виконаним науково-практичним дослідженням, здійсненим на належному теоретичному та методичному рівні. Вона відповідає вимогам, що висуваються до випускних кваліфікаційних робіт, а авторка продемонструвала достатній рівень фахової підготовки та аналітичних умінь. Робота заслуговує на високу позитивну оцінку, а її авторка — на присвоєння відповідного освітнього ступеня.

Рецензент: Полохович Андрій Геннадійович, директор ТОВ «КУА «ВЕНТУРІКО»

_____ _____

Підпис, МП П.І.П.

«_____» _____20___ р.

АНОТАЦІЯ

Діяльність страхових компаній на фінансовому ринку України

(назва кваліфікаційної роботи)

Метою роботи є з'ясування теоретичних та наукових основ, аналіз діяльності страхових компаній на фінансовому ринку та визначення основних напрямів вдосконалення страхового сектору України.

Завданнями роботи є: окреслити основні підходи до визначення сутності та охарактеризувати особливості функціонування страхової компанії як учасника ринку страхових послуг; виділити загальні положення регулювання страхового ринку; здійснити аналіз основних показників діяльності страхових компаній; обгрунтувати перспективи розвитку страхового сектору країни.

Предметом дослідження є теоретичні, наукові та практичні аспекти діяльності страхових компаній на фінансовому ринку України.

Об'єктом дослідження є страхові компанії, що здійснюють свою діяльність на фінансовому ринку України.

Базою дослідження є численні праці та дослідження науковців в галузі страхування, статистичні дані. В тому числі, показники діяльності таких страхових компаній як: ПРАТ «СГ «ТАС», ПРАТ «СК «АРКС», ПРАТ «СК «УНІКА», ПРАТ «СК «ВУСО», АТ «СК «ІНГО», ПРАТ «СК «АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ», ПРАТ «СК «УСГ», ПРАТ «СК «УНІВЕРСАЛЬНА», ПРАТ «УСК «КНЯЖА ВІЄННА ІНШУРАНС ГРУП» та ПАТ «НАСК «ОРАНТА».

Методами дослідження, що використовувалися при написанні кваліфікаційної роботи є такі теоретичні, емпіричні та комплексні наукові методи як: економічного аналізу, класифікації, синтезу, узагальнення, системного підходу, порівняння, вимірювання, систематизації, статистичного спостереження, таблично-графічного зображення інформації.

За результатами дослідження сформульовані висновки та рекомендації щодо напрямів удосконалення діяльності страхових компаній на фінансовому ринку України.

Одержані результати можуть бути використані для вдосконалення стратегій управління ризиками та оптимізації бізнес-процесів самими страховими компаніями. Також, такі результати, можна застосувати для розробки регуляторних норм та контролю з боку державних органів, що здійснюють нагляд за фінансовим сектором. Крім того, матеріали дослідження будуть корисними для подальших наукових досліджень у даній сфері.

Кваліфікаційна робота містить: 79 сторінок, 12 таблиць, 9 рисунків, список використаних джерел із 58 найменувань, 5 додатків.

Рік виконання кваліфікаційної роботи: 2024 – 2025.

Рік захисту роботи: 2026.

ANNOTATION

Activities of insurance companies in the financial market of Ukraine

(title of qualification work)

The purpose of the work is to clarify the theoretical and scientific foundations, analyze the activities of insurance companies in the financial market, and identify the main areas of improvement of the insurance sector of Ukraine.

The objectives of the work are: to outline the main approaches to determining the essence and characterize the features of the functioning of an insurance company as a participant in the insurance services market; to highlight the general provisions of the insurance market regulation; to analyze the main indicators of the activities of insurance companies; to substantiate the prospects for the development of the country's insurance sector.

The subject of the study is the theoretical, scientific and practical aspects of the activities of insurance companies in the financial market of Ukraine.

The object of the study is insurance companies operating in the financial market of Ukraine.

The research is based on numerous works and studies by scholars in the field of insurance, as well as statistical data. This includes the performance indicators of such insurance companies as: PJSC «Insurance Group TAS», PJSC «Insurance Company ARX», PJSC «Insurance Company UNIQA», PJSC «Insurance Company VUSO», JSC «Insurance Company INGO», PJSC «Insurance Company ARSENAL INSURANCE», PJSC «Insurance Company USG», PJSC «Insurance Company UNIVERSALNA», PJSC «Ukrainian Insurance Company KNYAZHA VIENNA INSURANCE GROUP», and PJSC «National Joint-Stock Insurance Company ORANTA».

The research methods used in writing the qualification paper are theoretical, empirical, and comprehensive scientific methods such as: economic analysis, classification, synthesis, generalization, systemic approach, comparison, measurement, systematization, statistical observation, tabular and graphical representation of information.

Based on the results of the study, conclusions and recommendations were formulated regarding areas for improving the activities of insurance companies in the financial market of Ukraine.

The results obtained can be used to improve risk management strategies and optimize business processes by insurance companies themselves. Such results can also be applied to the development of regulatory norms and control by state bodies supervising the financial sector. In addition, the research materials will be useful for further scientific research in this area.

The qualification work contains: 79 pages, 12 tables, 9 figures, a list of sources used with 58 names, 5 appendices.

Year of completion of the qualification work: 2024 – 2025.

Year of defense of the work: 2026.

на тему: **ДІЯЛЬНІСТЬ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ**

ЗМІСТ

Стор.

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ ТА СКОРОЧЕНЬ……. 4

ВСТУП……... 5

РОЗДІЛ 1. НАУКОВІ ОСНОВИ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ…….. 7

1.1. Підходи до вивчення сутності та характеристика діяльності страхових компаній……... 7

1.2. Нормативно-правове забезпечення діяльності страхових компаній. 12

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ……. 17

2.1. Оцінка стану страхових компаній……. 17

2.2. Аналіз основних показників діяльності страхових компаній…… 29

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ…….. 45

ВИСНОВКИ……. 56

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ……. 59

ДОДАТКИ……. 66

Актуальність теми. Діяльність страхових компаній на фінансовому ринку України неможлива без належного регулювання та нагляду. Вплив макроекономічних факторів, соціально-політична напруга, економічний дисбаланс, низький рівень адаптації чинного законодавства до нових умов, ризики пов'язані з повномасштабним вторгненням російської федерації, а також інші, не менш важливі, чинники перешкоджають нормальному функціонуванню та унеможливлюють розвиток страхового сектору. Вдосконалення регуляторної політики, підвищення стійкості та надійності ринку страхових послуг, модернізація страхового законодавства та необхідність оперативного втручання керуючих органів (регуляторів) у діяльність учасників страхового ринку для забезпечення їх конкуренто- та платоспроможності визначають актуальність вивчення обраної теми.

Стан і ступінь розробки теми в спеціальній літературі. Теоретечні, методологічні та практичні засади діяльності страхових компаній ґрунтуються на численних спостереженнях, напрацюваннях та модернізаціях (нововведеннях), які неможливі без проведення відповідних досліджень. Результати досліджень інвестиційної діяльності страхових компаній [1], шляхів підвищення ефективності компаній, що провадять свою діяльність на страховому ринку [2, 3], забезпечення їх фінансової стійкості [4], впливу ризиків на функціонування страхового сектору [5], управління фінансовими ризиками страхових компаній [6], застосування інноваційних підходів до управління платоспроможністю учасників ринку страхових послуг [7], функціонування страхового ринку країни в умовах війни [8, 9] та його ролі у післявоєнному відновлення України [10] висвітлені в працях таких вітчизняних науковців як: Гудзинська Л.Ю. [1], Грипа В.А. [1], Абдуллаєва А.Є. [2], Поплавська С.М. [2], Коваль П.О. [3], Мікуляк К.А. [3], Бровко Л.І. [4], Савінова Ю.В. [4], Копилюк О. [5], Штефанеса А. [5], Глухова В.І. [6], Крот Л.М. [6], Дранус В. [7], Дранус Л. [7], Трушкіна Н. [7], Гладчук О.М. [8], Марина А.С. [9], Пеценко М.В. [9], Марценюк О.В. [10], Руда О.Л. [10] та інших.

Проте, варто зауважити, що наведені вище напрями досліджень, у зв'язку з постійними змінами та розвитком страхового ринку України, вимагають подальшого вивчення та аналізу діяльності учасників ринку страхових послуг.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є з'ясування теоретичних та наукових основ, аналіз діяльності страхових компаній на фінансовому ринку та визначення основних напрямів вдосконалення страхового сектору України.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення наступних завдань: окреслити основні підходи до визначення сутності та охарактеризувати особливості функціонування страхової компанії як учасника ринку страхових послуг; виділити загальні положення регулювання страхового ринку; здійснити аналіз основних показників діяльності страхових компаній; обгрунтувати перспективи розвитку страхового сектору країни.

Об'єкт дослідження. Об'єктом кваліфікаційної роботи є страхові компанії, що здійснюють свою діяльність на фінансовому ринку України.

Предмет дослідження. Предметом кваліфікаційної роботи є теоретичні, наукові та практичні аспекти діяльності страхових компаній на фінансовому ринку України.

Методи дослідження. Дослідження проводилось з використанням методів: економічного аналізу, класифікації, синтезу, узагальнення, системного підходу, порівняння, вимірювання, систематизації, статистичного спостереження, таблично-графічного зображення інформації.

База дослідження. Базою кваліфікаційної роботи є численні праці та дослідження науковців в галузі страхування, статистичні дані, в тому числі, показники діяльності таких страхових компаній як: Приватне акціонерне товариство «Страхова група «ТАС», Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «АРКС», Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «УНІКА», Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «ВУСО», Акціонерне товариство «Страхова компанія «ІНГО», Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ», Приватне

акціонерне товариство «Страхова компанія «УСГ», Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «УНІВЕРСАЛЬНА», Приватне акціонерне товариство «Українська страхова компанія «КНЯЖА ВІЄННА ІНШУРАНС ГРУП» та Публічного акціонерного товариства «Національна акціонерна страхова компанія «ОРАНТА».

РОЗДІЛ 1. НАУКОВІ ОСНОВИ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

1.1. Підходи до вивчення сутності та характеристика діяльності страхових компаній

Діяльність страхових компаній на фінансовому ринку України, відповідно до статті 3 Закону України «Про страхування», характеризується як діяльність зі страхування та діяльність з надання супровідних (посередницьких та допоміжних) послуг [11].

Таку діяльність можуть проводити: страховики-резиденти, філії страховиків-нерезидентів та страховики-нерезиденти (див. рис. 1.1) у порядку визначеному страховим законодавством.

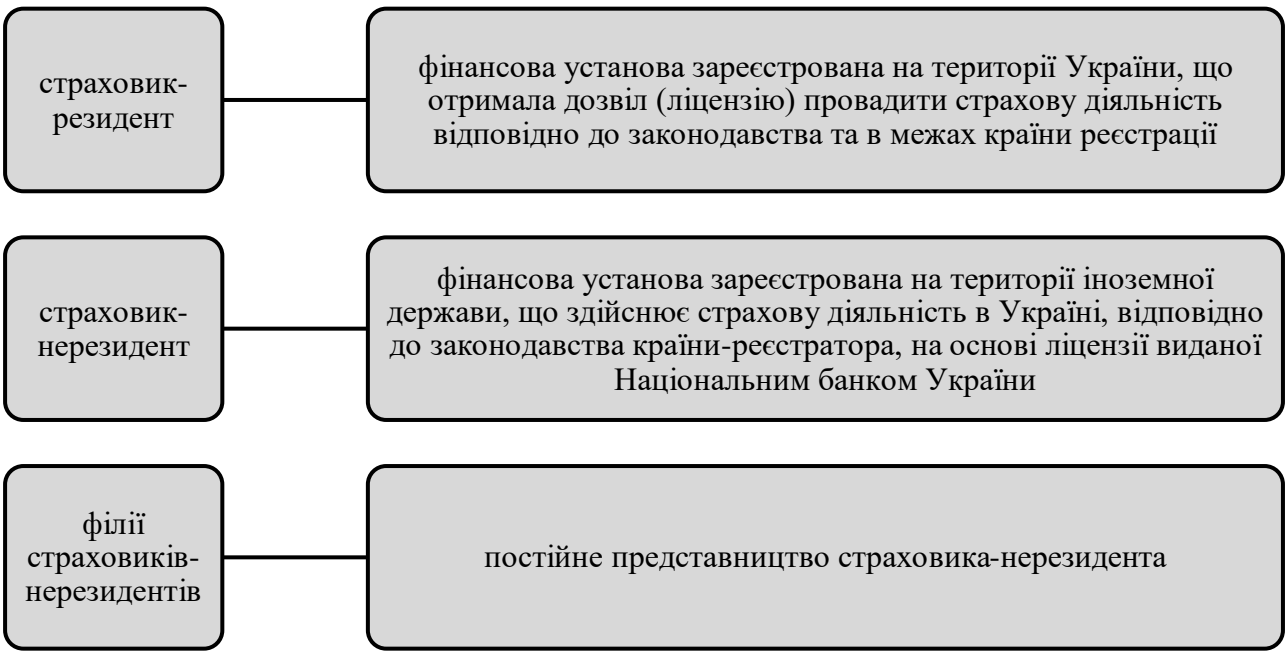

Рис.1.1. Надавачі страхових послуг

Джерело: створено автором на основі [11].

Розглядаючи підходи до вивчення сутності поняття «страхова діяльність», варто зауважити, що запропоновані науковцями визначення даного терміну не однотипні й мають певні відмінності (див. табл. 1.1). Деякі вчені, для опису діяльність страхових компаній, використовують більш узагальнений термін – «страхування», що не вважається помилкою.

Таблиця 1.1

Сутність поняття «страхова діяльність»

№	Автор	Визначення
1	Гладчук О.М. [12], Кучерівська С.С. [12]	Врегульована нормами права господарська діяльність страхових компаній щодо надання страхових послуг своїм клієнтам за рахунок сформованих страхових фондів, яка здійснюється на основі отриманої ліцензії, як правило, задля одержання прибутку [12].
2	Запорожець К. [13]	Прийняття страховиком на себе обов'язку по відшкодуванню втрат страхувальника, що виникли внаслідок настання непередбаченої події за допомогою відшкодування збитку в рамках розподілу ризиків [13, с. 55].
3	Задихайло Д.В. [14], Пашков В.М. [14], Бойчук Р.П. [14]	Вид господарської (фінансової) діяльності щодо захисту майнових інтересів фізичних та юридичних осіб у разі настання певних подій (страхових випадків) за рахунок грошових фондів, які формуються шляхом сплати страхувальниками страхових платежів (страхових внесків, страхових премій) та доходів від розміщення коштів цих фондів [14].

Джерело: створено автором на основі [12; 13; 14].

Повертаючись до характеристики діяльності страхових компаній, а саме: страхування, перестрахування, діяльності пов'язаної з управлінням активами та реалізацією страхових або перестрахових продуктів страховика, діяльністю з надання посередницьких послуг, а також іншою діяльністю [11], необхідно, визначити принципи, якими керуються страхові компанії при провадженні своєї діяльності на ринку страхових послуг (див. рис. 1.2).

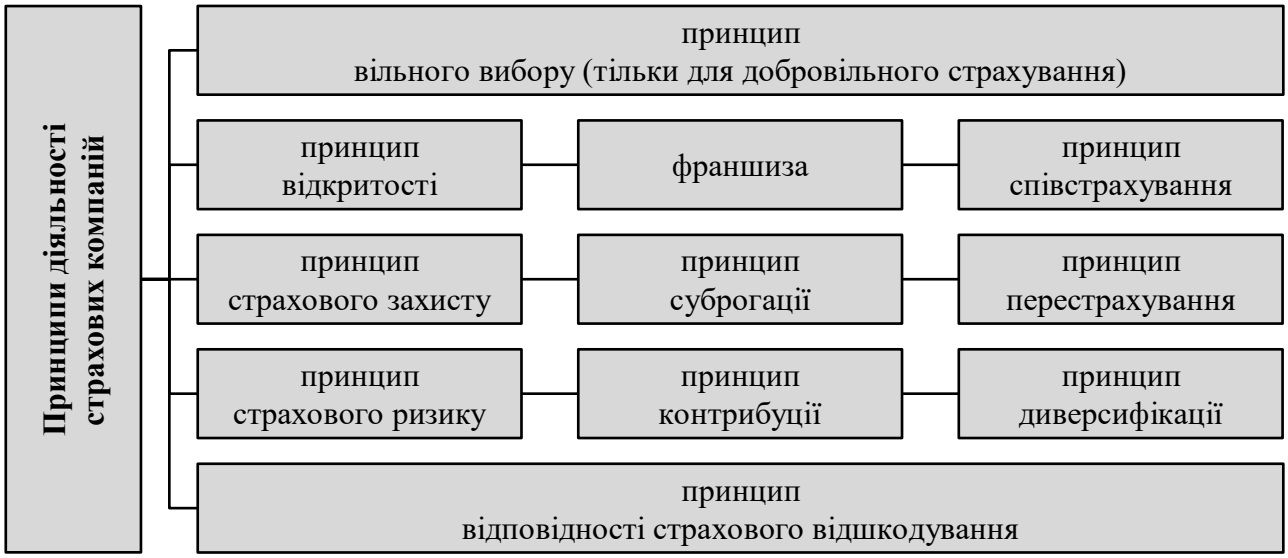

Рис.1.2. Принципи діяльності страхових компаній

Джерело: створено автором на основі [15; 16].

Принцип вільного вибору гарантує учасникам страхового ринку безпосереднє право самостійно обирати: страхувальникам – страховиків, а останнім – вид страхування. Дотримання принципу вільного вибору неможливе при здійсненні обов'язкових видів страхування.

Принцип відкритості (сумлінності) зобов'язує страхувальників та страховиків повідомляти один одному всю наявну в них інформацію щодо об'єкта страхування. Рівень довіри між сторонами впливає на весь процес страхування. Нехтування цим принципом призводить до зниження якості надання або отримання страхових послуг [15, с. 13].

Принцип страхового захисту полягає в належному виконанні домовленостей між страховиком та страхувальником. Ефективнівність даного принципу, в першу чергу, залежить від наповнення страхової угоди, її відповідності потребам клієнта та дотримання задокументованих базисів сторонами такої угоди [16].

Принцип відповідності страхового відшкодування передбачає, що відшкодування, в разі настання страхового випадку, здійснюється в межах реально заподіяної шкоди. Сума такого відшкодування не може бути більшою за фактичну вартість майна та не повинна приносити грошову вигоду (прибуток) страхувальнику [15, с. 14].

Принцип страхового ризику ґрунтується на певній домінанті, що має вигляд: укладання страхової угоди позбавлене будь-якого сенсу без ризику матеріальних, фінансових чи іншого роду втрат з настанням страхового випадку. Тобто, можливість настання певної події, на випадок якої здійснюється страхування, визначає основу дії принципу страхового ризику [16].

Франшиза характеризується як попередньо визначена страховою угодою частина збитків, що не підлягає відшкодуванню при настанні страхового випадку. В дотримані цього принципу зацікавлені обидві сторони страхової угоди, незалежно від застосовуваного виду франшизи: умовна або безумовна.

Принцип суброгації дозволяє страхувальнику передати страховикові право на стягнення з третіх (винних) осіб шкоди, у межах суми страхового

відшкодування.

Принцип контрибуції застосовується для запобігання страхуванню одного й того ж об'єкта кількома страховими полісами або компаніями з метою отримання прибутку. Згідно з цим принципом страховик має право звернутись з пропозицією до інших страховиків, що уклали аналогічні страхові угоди з визначеним страхувальником, розділити витрати по відшкодування збитків [15, с. 14].

Принцип співстрахування передбачає страхування певного об'єкта кількома страховими компаніями одним спільним (загальним) договором. Такий договір повинен визначати права та обов'язки кожного зі страховиків.

Принцип перестрахування відображає дії пов'язані зі страхуванням частини обов'язків страховика перед страхувальником у іншого страховика або перестраховика на умовах визначених у страховому договорі.

Принцип диверсифікації полягає у формуванні, розміщені та управлінні страховими активами (резервами).

Вищезазначені принципи діяльності учасників ринку страхових послуг виступають основою провадження страхової діяльності, в тому числі, алгоритму укладання договорів страхування за класами страхування [17, 18].

Відповідно до статті 4 Закону України «Про страхування», в Україні існує двадцять три класи страхування (Додаток А), які в свою чергу піддаються структурно-логічному впорядкуванню.

Загалом, під поняттям «класифікація страхування» розуміють упорядковану за конкретною ознакою систему понять (класів), що використовується як засіб для встановлення взаємозв'язків між такими поняттями, у певній галузі знань або діяльності людини [15, с. 31].

Розрізняють дві основні групи за якими здійснюється класифікація видів (класів) страхової діяльності: страхування життя (life) та страхування, іншого, ніж страхування життя (non-life). Група «non-life» охоплює з першого по вісімнадцятий класи страхування, що зазначені в Законі Україні «Про страхування», група «life» – з дев'ятнадцятого по двадцять третій класи [11].

Страхування, за визначеними чинним законодавством видами (класами), може провадитись у добровільній та обов'язковій формах.

Добровільне страхування відбувається за взаємною домовленістю сторін (страхувальника та страховика) та супроводжується підписанням угоди, в якій зазначені умови та види такого страхування.

Обов'язкове страхування, на відміну від добровільного, можливе тільки за дотриманням законодавчих вимог, що прописані у відповідних нормативно-правових актах, де визначено: перелік подій та об'єктів, що підлягають страхуванню, величину страхових сум та страхових тарифів, види обов'язкового страхування, а також інші суттєві моменти [16, 19].

Важливим етапом дослідження, крім вивчення сутності, принципів, форм та видів (класів) страхової діяльності, виступає розкриття функцій такої діяльності (див. табл. 1.2).

Страхові компанії, як учасники ринку страхових послуг, виконують п'ять ключових функцій: контролюючу, заощаджувальну (зберігаючу), ризикову, превентивну (запобігаючу) та інвестиційну, що випливають з сутності (принципів) страхової діяльності.

Таблиця 1.2

Функції страхової діяльності

Функція	Характеристика
Контролююча	Контроль за проведенням операцій на ринку страхових послуг, цільовим (оптимальним) формуванням та використанням коштів страхових фондів.
Заощаджувальна	Накопичення страховиком коштів страхувальника за рахунок регулярних страхових внесків. Відсутність подій (страхових випадків), обумовлених страховим договором, зобов'язує страховика повернути заощадження (страхові внески) страхувальнику, якщо інше не передбачено таким договором.
Ризикова	Передання матеріальної відповідальності страховикові щодо наслідків ризику, за певну плату. Перелік подій, які передують виникненню того, чи іншого ризику визначаються договором страхування або чинними законодавчими актами.
Превентивна	Фінансування заходів щодо попередження виникнення страхового випадку або мінімізації збитків за настання певної події, відповідно до умов на яких здійснюється страхування.

Продовження таблиці 1.2

Функція	Характеристика
Інвестиційна	Розширення інвестиційних можливостей країни, підвищення рівня купівельної спроможності національної валюти та забезпечення ефективного обігу грошових ресурсів, що супроводжується діяльністю страховика з розміщення тимчасово вільних коштів.

Джерело: створено автором на основі [12; 15; 16].

Перераховані вище функції страхової діяльності ґрунтуються на ідеї виникнення правовідносин щодо захисту майнових інтересів між фізичними та юридичними особами (страховиком та страхувальником) за настанням певного страхового випадку [11].

Слід звернути увагу, що процес реалізації таких відносин неможливий без належного регулювання та нагляду з боку держави, в особі Національного банку України.

1.2. Нормативно-правове забезпечення діяльності страхових компаній

Реформування ринку небанківських фінансових послуг, в тому числі ринку страхування, до 2021 року не здійснювалось понад двадцять років. Законодавча база була застарілою, й не відповідала сучасним викликам та потребам, що значно ускладнювало розвиток страхового сектору та перешкоджало проведенню діяльності зі стахування [20].

Проте, зміни в світовій фінансовій інфраструктурі, погіршення загального стану українського ринку страхових послуг та невідповідність тогочасного законодавства європейським стандартам вимагали рішучих дій від уряду країни, щодо адаптації (модернізації) чинного законодавства до нових умов [20, 21].

Модернізація страхового законодавства передбачала впровадження нової моделі регулювання страхового ринку, а також реалізацію проєкту «Спліт», який виступає першим етапом розбудови та розвитку такої моделі [21-23].

В рамках проєкту «Спліт», в основу якого покладено Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо консолідації функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг», Національний банк

України перейняв від Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг обов'язки регулятора ринку небанківських фінансових послуг, за ліквідації останньої [21-24].

Відповідно, до сфери нагляду та регулювання НБУ, з прийняттям вищезгаданого закону, входитимуть: страхові компанії та посередники, факторингові та лізингові компанії, юридичні особи-лізингодавці, кредитні спілки, ломбарди, бюро кредитних історій, а також інші фінансові компанії [22].

Набуття Національним банком України мандата на регуляцію та нагляд за ринком страхових послуг, дозволило провести відповідні реформи та оновити страхове законодавство для становлення стійкого, конкуренто- та платоспроможного ринку страхування, де були б дотримані всі норми захисту прав споживачів страхових послуг [20, 21, 23].

Нова модель регулювання та нагляду за діяльністю страхових компаній, представлена НБУ, була спрямована на вирішення таких ключових проблем страхового ринку як: неврегульованість порядку створення, реорганізації та виходу страхових компаній з ринку; відсутність чітких вимог щодо процесу ліцензування; проблеми з ліквідністю та платоспроможністю; недосконаліть корпоративного управління, а також системи управління ризиками [23, 25].

Запровадження такої моделі здійснювалось на основі ґрунтовного дослідження страхового сектору та з використанням світових практик й дотриманням міжнародних принципів IAIS, що випливають із положень директив Європейського Союзу [23, 26].

Виправлення недоліків страхового законодавства, впродовж останніх чотирьох років (2021 – 2024), стало основним завданням при реалізації нової моделі, щодо регулювання діяльності учасників ринку страхування, та призвело до помітних позитивних наслідків (див. рис. 1.3), які прослідковуються на всіх етапах такої діяльності [28].

Рис.1.3. Результати впровадження, Національним банком України, нової регуляторної моделі

Джерело: [23; 25; 28].

Зміни в законодавчій базі розпочалася з прийняття ЗУ «Про страхування» від 18 листопада 2021 року. Даний закон врегульовує питання забезпечення прозорості, надійності, плато- та конкурентоспроможності, а також стійкості страхового сектору країни, тобто, визначає загальні засади його функціонування [11, 23].

Введення в дію нового закону відбулось, через два роки після його ухвалення, 1 січня 2024 року [20, 29].

Протягом перехідного періоду, учасники ринку страхових послуг мали можливість долучитись до розробки нормативно-правових актів, що регулюватимуть їх діяльність, шляхом подання, на електронну поштову скриньку, пропозицій та зауважень до опублікованих, на сайті НБУ, проєктів таких нормативно-правових актів [26].

Також, з моменту прийняття, для суб’єктів страхового ринку, передбачався додатковий перехідний період (до 1 липня 2024 року), для приведення своєї

діяльності, у відповідність до вимог прийнятого закону [20, 21, 29].

Затвердження нових регуляторних вимог, визначених Законом України «Про страхування» та іншими нормативно-правовими актами (див. рис. 1.4), сприяло становленню, стійкого до впливу негативних факторів, середовища для здійснення діяльності зі страхування [21, 28].

Рис.1.4. Основні нормативно-правові акти, що регулюють діяльність страхових компаній на фінансовому ринку України[1]

Джерело: сформовано автором на основі [26].

Висунуті, Національним банком України, вимоги та зобов'язання, щодо регулювання діяльності на ринку страхових послуг, стимулюють інтенсивність розвитку страхового сектору економіки країни в цілому та підлягають обов'язковому виконанню.

За недотримання або ігнорування таких вимог передбачено застосування відповідних заходів впливу (Додаток Б), що визначені статтею 119, 120 та 121 Закону України «Про страхування«» [11, 21].

Посилення регуляторних заходів дозволило підвищити рівень фінансової

[1] Повний перелік НПА зазначено в Додатку В.

стійкості та надійності страхових компаній, а також зміцнити довіру населення, завдяки надійному захисту прав споживачів, до послуг пропонованих учасниками ринку [28].

Дії щодо оновлення страхового законодавства, в рамках реалізації нової моделі регулювання ринку страхування, ґрунтуються на ефективній співпраці між державними органами влади, регулятором ринку страхування та його учасниками.

На сьогодні, Національний банк України, розробив та затвердив близько тридцяти нормативно-правових актів (вторинне законодавство), щодо врегулювання діяльності страхових компаній, та розпочав роботу над проєктами нових законів та регуляцій для імплементації норм ЗУ «Про страхування».

Активні зміни в законодавчій базі поступово витісняють, так звану, «регуляторну невизначеність» зі страхового ринку України, що була викликана реорганізаційними процесами на фінансовому ринку – консолідацією функцій з державного нагляду в НБУ та НКЦПФР.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

2.1. Оцінка стану страхових компаній

Страховий ринок України упродовж останніх років функціонував у складних умовах воєнного стану, що безпосередньо вплинуло на його структуру та динаміку.

Динаміка рівня проникнення страхування в Україні у 2020–2024 роках свідчить про стійку тенденцію до зниження даного показника. Якщо у 2020 році він був на рівні 1,08 %, то вже у 2024 році – знизився до 0,69 % (див. рис. 2.1).

Такий спад зумовлений низкою факторів: економічною нестабільністю, зниженням доходів населення, трансформацією нормативно-правового середовища та загальною недовірою до фінансових інституцій.

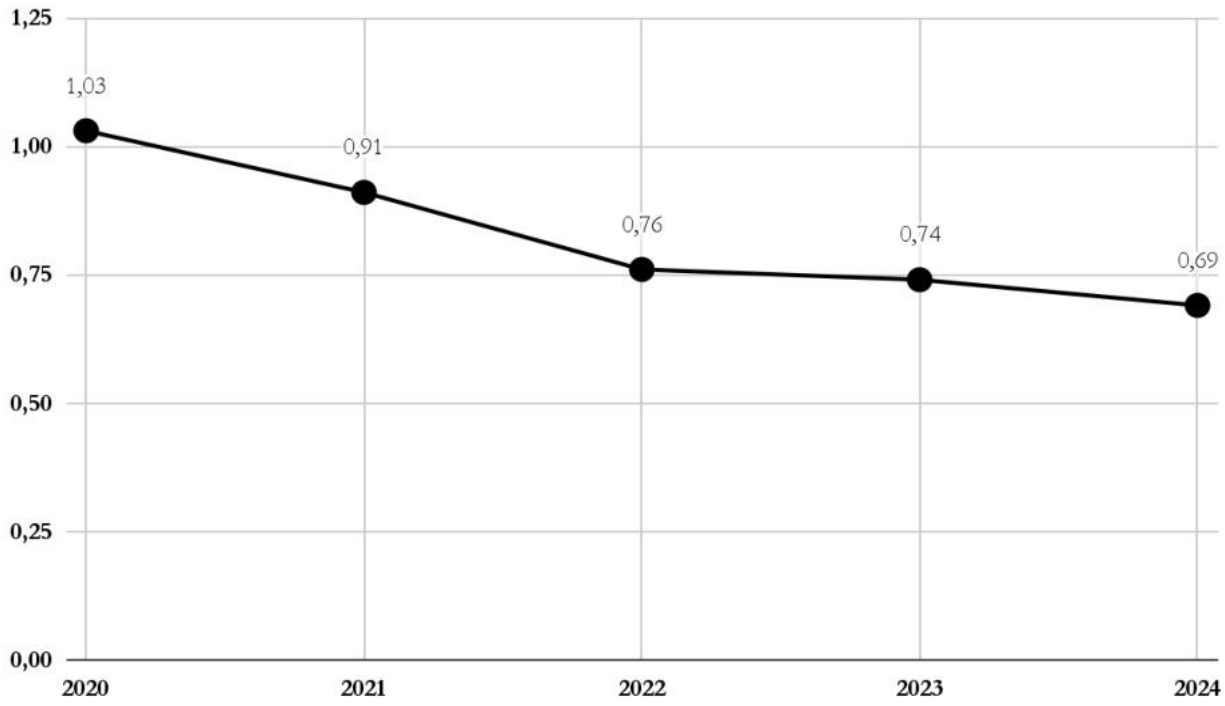

Рис.2.1. Рівень проникнення страхування, %

Джерело: побудовано автором на основі [30; 31; 32].

Водночас, значний вплив на функціонування страхових компаній справили безпрецедентні виклики, зумовлені повномасштабною війною.

На початку березня 2022 року, результати опитування, проведеного

Асоціацією «Страховий бізнес», показали, що більшість компаній змогли провадити свою діяльність без суттєвих змін, однак їх переважна частка зіткнулася з істотними труднощами. Вказане свідчило про стійкість страхового сектору як інституції, проте, водночас, підкреслювало його вразливість перед зовнішніми ризиками та необхідність адаптації бізнес-моделей до нових реалій.

Результати опитування демонструють, що у березні 2022 року лише незначна частка страховиків (5%) змогла стабільно продовжувати діяльність без проблем, тоді як понад половина компаній (58%) працювали з труднощами. Майже третина учасників (27%) стикнулася з вимушеними перервами, а деякі компанії (10%), зовсім, не могли відновити роботу (див. рис. 2.2) [33].

Таким чином, війна зумовила різке загострення фінансових та операційних ризиків у страховій галузі, а сама структура ринку зазнала трансформацій, що у подальшому визначили процеси консолідації та підвищення концентрації.

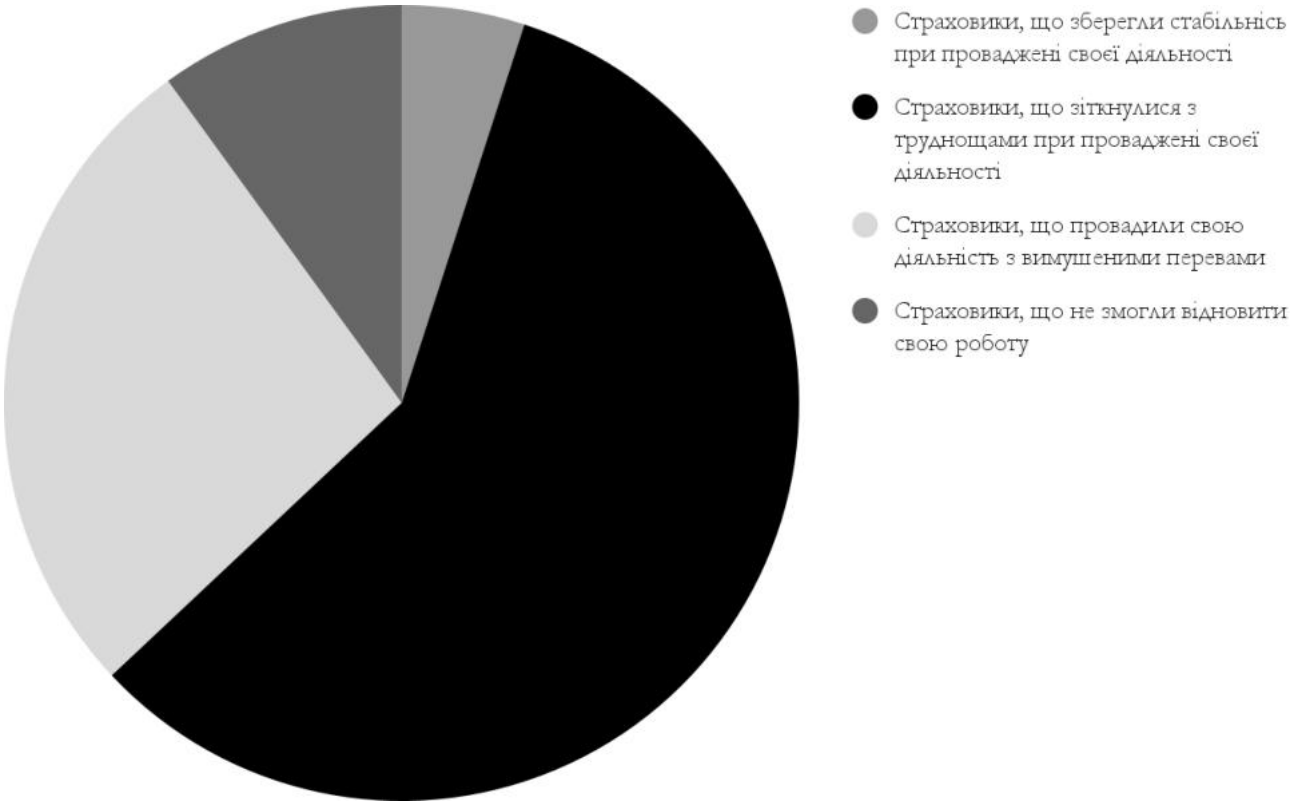

Рис.2.2. Стан можливості здійснення страхової діяльності за результатами опитування Асоціації «Страховий бізнес»

Джерело: створено автором на основі [33].

Офіційні дані НБУ засвідчують сталі низхідні тенденції у кількості

учасників страхового ринку в 2022 –2025 роках.

На кінець 2022 року, у Державному реєстрі фінансових установ було зареєстровано 128 страховиків, з яких 116 – ризикові (non-life) та 12 – зі страхування життя (life).

Протягом 2023 року скорочення ринку страхування прискорилося. Так, станом на 31 грудня 2023 року, кількість зареєстрованих страховиків зменшилася до 102, з них 89 – ризикові, та 12 – life. Окремо обліковувався один страховик зі спеціальним статусом [34].

Така динаміка зумовлена, як добровільним виходом окремих компаній, так і анулюванням ліцензій та виключенням із Реєстру за результатами нагляду.

Найбільш виразна редукція відбулася у 2024 році. Станом на 31 грудня 2024 року, в Реєстрі залишалося 66 страховиків, 56 – ризикових та 10 – life.

За підсумками року з ринку вибули 36 страховиків, що віддзеркалює системне посилення регуляторних вимог і структурну консолідацію галузі.

Станом на 1 квітня 2025 року НБУ повідомляв про подальше, хоч й більш помірне, зниження. Працювало 53 ризикові страховики, 10 компаній зі страхування життя та один страховик зі спеціальним статусом (разом 64 учасники).

У таблиці 2.1 подано узагальнені дані щодо діяльності страхового ринку України протягом 2020 – 2024 років.

Таблиця 2.1

Основні показники діяльності страховиків України, 2020 – 2024 р.

Показник	2020	2021	2022	2023	2024	Відхилення
Кількість зареєстрованих страхових компаній, од.	210	155	128 (life – 12)	101 (life – 12)	75 (life – 11)	– 64,29%
Обсяг активів, млн. грн.	64 925	65 200	70 298	74 412	70 007	+ 7,26%
Кількість укладених договорів, тис. од.	120 586	135 000	60 380	73 353	16 177	– 86,59%
Валові страхові премії, млн. грн.	45 185	49 710	39 660	47 015	53 079 (life – 5 725)	+ 17,47%

Продовження таблиці 2.1

Валові страхові виплати, млн. грн.	14 452	17 673	9 350	12 027	15 071	+ 4,28%
Частка премій зі страхування життя в загальному обсязі, %	11,10	12,10	4,30	3,80	10,60	– 0,5 п.п.
Рівень валових страхових виплат, %	32,00	35,50	33,30	35,20	39,40	+ 7,4 п.п
Проникнення страхування (валові премії/ВВП), %	1,08	0,90	0,80	0,74	0,80	– 0,28 п.п.

Джерело: створено автором на основі [34; 35; 36].

Наведені у таблиці 2.1 дані дають змогу простежити неоднозначні процеси, що відбувалися у страховій галузі в останні роки.

Передусім слід звернути увагу на динаміку активів страховиків. Якщо у 2023 році їх обсяг збільшився та досягнув 74,4 млн. грн., то у 2024 році він повернувся до рівня 2022 року [36]. Коливання обсягу активів свідчить про залежність накопичувального потенціалу страховиків від зовнішніх економічних факторів та воєнних ризиків: навіть незначні зміни в макроекономічній ситуації миттєво відображаються на їхніх балансах.

Водночас, кількість укладених договорів демонструє більш контрастні коливання. Якщо у 2023 році ринок зміг наростити обсяги продажів до понад 73 млн. договорів, то у 2024 році цей показник різко впав до 16 млн. [34]. Тобто, фактично, відбулося «звуження» клієнтської бази більш ніж у чотири рази. Причиною таких змін може виступати: скорочення реальних доходів населення, зміна пріоритетів страхувальників на користь базових потреб, а також зменшення доступності певних видів страхових послуг у регіонах, що постраждали від війни.

Валові страхові премії, при цьому, продемонстрували зворотну тенденцію: зростали протягом усього періоду.

У 2024 році обсяг премій перевищив 53 млрд. грн., що на третину більше порівняно з 2022 роком. Їх зростання можна пояснити не стільки збільшенням попиту, скільки підвищенням середньої вартості страхових продуктів. Іншими словами, страхові компанії змушені були адаптувати тарифи до нових ризиків, й

саме це забезпечило зростання премій, попри зменшення кількості договорів.

Схожа ситуація спостерігається й зі страховими виплатами. У 2024 році вони перетнули позначку в 15 млн. грн., що майже вдвічі більше, ніж у 2022 році. Досягнення вказаного рівня виплат, стало можливим завдяки, активному виконанню страховиками своїх зобов'язань перед клієнтами, компенсуючи збитки в умовах підвищеної ризиковості.

Водночас, такий приріст виплат створює додатковий тиск на фінансову стійкість компаній.

Також, важливо розглянути зміни в частці премій зі страхування життя в загальному обсязі.

У 2022 – 2023 роках його питома вага залишалася низькою (близько 4%), проте у 2024 році вона різко зросла до понад 10%, що свідчить про поступове відновлення довіри до довгострокових програм страхування, які, у воєнний час, набувають актуальності, як засіб збереження та захисту заощаджень.

Коефіцієнт валових страхових виплат, також, збільшився: з 33,3% у 2022 році до 39,4% у 2024 році [35].

Такі зміни пов'язані зі зростанням частки коштів, які страховики повертають клієнтам у вигляді компенсацій. З одного боку, це підвищує довіру до страхових компаній, з іншого – вимагає від них більш ефективного управління резервами, аби уникнути ризику втрати платоспроможності.

Показник проникнення страхування (співвідношення премій до ВВП), залишився на рівні близько 0,8%, що, у порівнянні з розвинутими країнами, значно нижче норми.

Значення даного показника, відображає загальну ситуацію у страховому секторі України. Він все ще не відіграє вагомої ролі у фінансовій системі, а його потенціал використовується лише частково.

На рисунку 2.3., подано динаміку чистих страхових премій та виплат протягом 2021 – 2024 років, що дозволяє простежити, як галузь реагувала на зовнішні виклики, насамперед воєнні дії та економічну нестабільність.

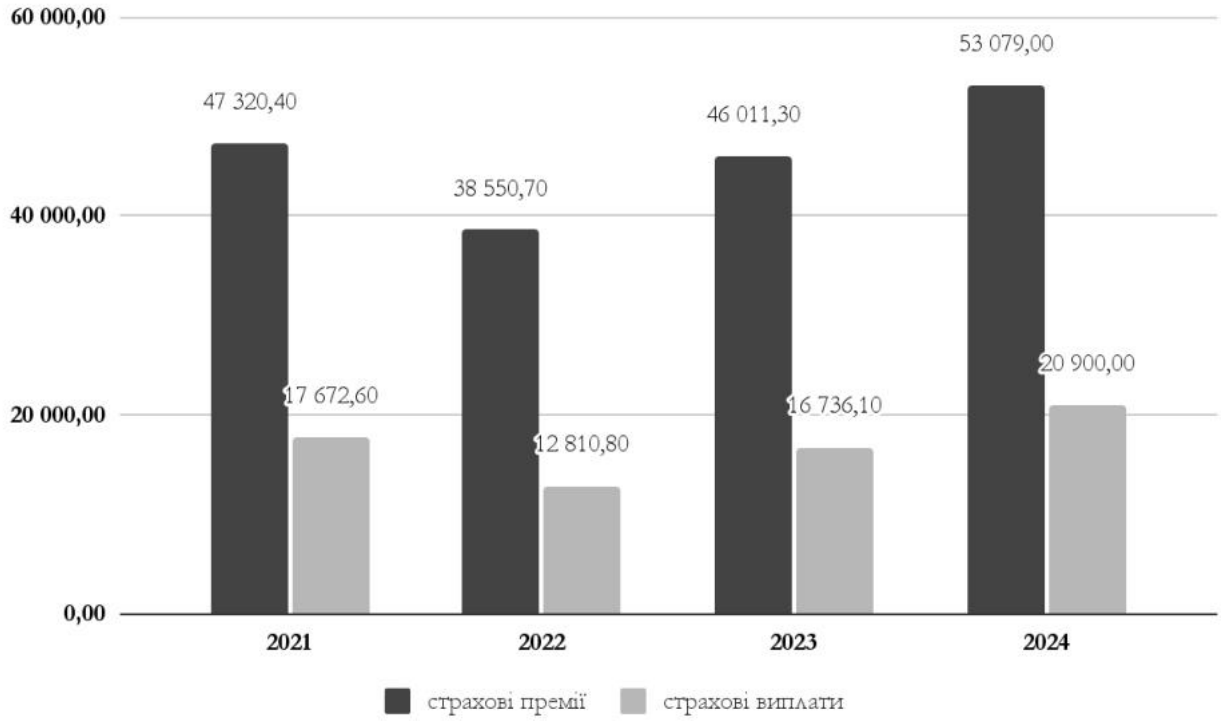

Рис.2.3. Динаміка показників чистих премій та виплат, 2021 – 2024

Джерело: створено автором на основі [36].

У 2021 році ринок продемонстрував відносно високий рівень премій – понад 47 млн. грн.

Однак, у 2022 році спостерігається істотне падіння (майже на 19 %), що було прямим наслідком: вторгнення російської федерації на території України, зменшення платоспроможності населення та згортання частини бізнес-активності. Виплати, також, скоротилися, що свідчить про намагання страховиків зберегти мінімальний рівень виконання зобов'язань навіть у кризових умовах.

Протягом 2023 року, страховий ринок став більш активним. Збільшення кількості застрахованих осіб та розширення їх портфелів призвело до зростання загального рівня премій, майже до довоєнного рівня, а обсяг виплат підвищився до 16,7 млн. грн.

Кульмінацією цієї тенденції став 2024 рік, коли було зафіксовано рекордні показники премій (понад 53 млн. грн.) та виплат (майже 21 млн. грн.) [36]. Тобто, зазначене підтверджує, що страховий сектор не лише адаптувався до нових

реалій, а й почав відновлювати довіру клієнтів, забезпечуючи реальне виконання зобов'язань навіть за існуючих ризиків.

Поряд із абсолютними значеннями страхових премій та виплат важливим показником ефективності функціонування страхового ринку являється рівень виплат, що відображає співвідношення обсягу відшкодувань до зібраних премій.

Зміни вищезазначеного показника, зображено на рисунку 2.4., за ними можна спостерігати, що його динаміка, протягом 2021 – 2025 років, мала хвилеподібний характер.

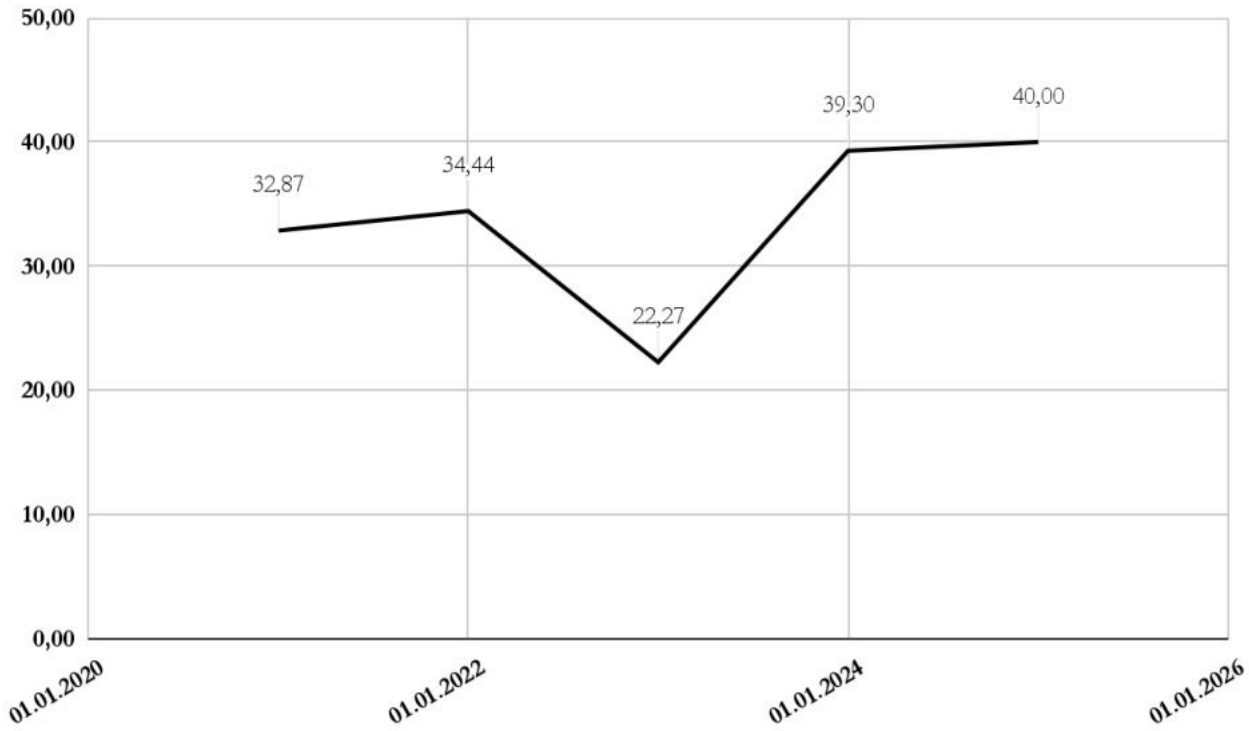

Рис.2.4. Рівень співвідношення валових страхових виплат до премій на початок 2021 – 2025 років, %

Джерело: створено автором на основі [37].

Протягом 2021 – 2022 років показник утримувався на відносно стабільному рівні (32,87% – 34,44%), тоді як, у 2023 році відбулося його падіння до 22,27%. Суттєві зміни рівня співвідношення пояснюється скороченням страхових виплат у перший рік повномасштабної війни.

Водночас, у 2024 році ринок страхових послуг продемонстрував здатність до відновлення: рівень виплат зріс до 39,30%, а на початок 2025 року досягнув

40,00%. Така тенденція свідчить про посилення фінансової стійкості страховиків та їхню спроможність адаптуватися до кризових умов, а також, демонструє підвищення рівня довіри з боку страхувальників та зростання фактичного виконання страховиками своїх зобов'язань [37, с. 223].

Варто зауважити, що співвідношення загальних показників свідчить про зростання рівня виплат у цілому по ринку, тоді як деталізація за видами дозволяє виявити нерівномірність розвитку та специфіку окремих сегментів.

Найбільші обсяги традиційно припадають на автострахування (КАСКО та ОСЦПВ), тоді як сегменти медичного страхування, страхування життя й майна демонструють більш стримані, але водночас вагомі динаміки (див. табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Динаміка страхових премій та виплат за найпоширенішими видами страхування, млн. грн.

Вид страхування	2022		2023		2024		Відхилення	
	Премії	Виплати	Премії	Виплати	Премії	Виплати	Премії	Виплати
КАСКО	8,4	3,9	9,5	5,7	8,7	5,3	− 0,8	− 0,4
ОСЦПВ	6,8	2,8	7,9	4,0	7,8	4,0	− 0,1	0,0
Зелена карта	4,0	0,8	4,2	0,8	4,0	0,8	− 0,2	+ 0,1
Медичне страхування	6,6	3,0	7,8	3,9	6,6	4,7	− 1,2	+ 0,8
Життя	4,8	0,8	6,4	0,9	5,7	1,5	− 0,7	+ 0,6
Майна та вогняних ризиків	2,4	0,5	3,2	1,1	2,4	1,1	− 0,8	0,0
Фінансових ризиків	0,9	0,5	1,2	0,5	0,9	0,5	− 0,3	0,0
Вантажів та багажу	0,9	0,1	1,1	0,4	0,9	0,4	− 0,8	0,0
Від нещасних випадків	1,4	0,2	1,6	0,5	1,4	0,5	− 0,2	0,0
Інші	2,6	0,3	3,0	1,0	2,6	1,0	− 0,4	0,0

Джерело: створено автором на основі [30]

У 2022 – 2024 роках найбільші премії акумулювалися у сфері обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності автовласників та

страхуванні транспортних засобів.

Протягом 2023 року, обсяг премій за КАСКО зріс до 9,5 млн. грн., а вже у 2024 році скоротився до 8,7 млн. грн., що спричинено зниженням купівельної спроможності населення та скороченням парку транспортних засобів у період воєнних дій.

ОСЦПВ, навпаки, утримувало більш стабільні позиції: премії коливалися в межах 6,8 – 7,9 млн. грн., а виплати, у 2024 році, демонстрували стале зростання, до 4 млн. грн., що вказує на посилення ролі обов'язкового автострахування, як джерела фінансового захисту за високих ризиків [30].

Найбільш контрастні коливання прослідковуються в секторі медичного страхування.

Премії зросли до 7,8 млн. грн., у 2023 році, та знизилися на 1,2 млн. грн., у 2024 році, що можна пояснити скороченням корпоративних програм й зростанням тіньових форм оплати медичних послуг.

Натомість, виплати за цим видом страхування продовжували збільшуватися, до 4,7 млн. грн., що свідчить про активне використання чинних полісів [30].

Сегмент страхування життя показав доволі не стійку динаміку. Після значного зростання премій, до 6,4 млн. грн., у 2023 році, спостерігалося їхнє скорочення, до 5,7 млн. грн., у 2024 р., тоді як виплати, навпаки, зросли майже вдвічі – до 1,5 млн. грн.

Тобто, ринок life-страхування поступово адаптується до нових умов, хоча рівень довіри населення залишається низьким [30].

Менш вагомі сегменти страхування (майна, вантажів, фінансових ризиків, від нещасних випадків), загалом, характеризуються спадом премій при відносній стабільності виплат. Вказане підтверджує їхню більшу залежність від макроекономічних ризиків та скорочення попиту з боку бізнесу.

Аналіз даних за перший квартал 2025 року, у порівнянні, з аналогічним періодом 2024 року, свідчить про підвищення активності на страховому ринку України.

Найбільш показовими являються зміни в сегменті ОСЦПВ, де кількість укладених договорів зросла вдвічі – з 0,75 млн. грн. у першому кварталі 2024 року до 1,5 млн. а аналогічному періоді 2025 року.

У розрахунку за перше півріччя приріст склав 122%, що вказує на зростання споживчого попиту та підвищення рівня відповідальності водіїв.

Додатковим стимулом стала цифровізація ринку. Частка електронних договорів ОСЦПВ перевищила 99%, що відповідає сучасним європейським тенденціям (див. табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Основні тенденції на страховому ринку України на початок 2025 року в порівнянні з 2024 роком

Показник	І кв. 2024 р.	І кв. 2025 р.	Відхилення	І півр. 2024 р.	І півр. 2025 р.	Відхилення
ОСЦПВ: кількість укладених договорів, млн. од.	0,75	1,50	+ 100%	1,53	3,40	+ 122%
Частка електронних договорів ОСЦПВ, %	95,00	99,30	+ 4,30 п.п.	97,00	99,00	+ 2 п.п.
Середня премія за договором ОСЦПВ, грн.	2 050,00	2 975,00	+ 45%	2 120,00	3 100,00	+ 46%
Валові страхові платежі ОСЦПВ, млрд. грн.	2,25	4,50	+ 100%	4,73	10,50	+ 122%
ВУСО: валові премії, млн. грн.	640,00	974,00	+ 52%	1 305,00	1 900,00	+ 46%
ВУСО: страхові виплати, млн. грн.	270,00	390,00	+ 44%	550,00	770,00	+ 40%
ВУСО: чистий прибуток, млн. грн.	27,00	41,00	+ 52%	60,00	90,00	+ 50%
Премії за договорами «Зелена картка», млрд. грн.	0,62	0,64	+ 2,83%	1,32	1,36	+ 3,00%

Джерело: складено автором на основі [31; 38]

Показовим, також, являється зростання середньої премії за договорами ОСЦПВ, яка у першому кварталі 2025 року становила 2 975 грн., що на 45% більше, ніж роком раніше, що зумовлено, як загальним збільшенням вартості

страхових послуг внаслідок інфляційних процесів, так і підвищенням страхових сум.

Результатом таких дій виступає подвоєння валових страхових платежів у даному сегменті (з 2,25 млрд. грн. у першому кварталі 2024 року до 4,5 млрд. грн. у першому кварталі наступного року), а за півріччя сягнули 10,5 млрд. грн. Варто зазначити, що структура лідерів ринку ОСЦПВ залишилася незмінною, домінуючі позиції утримують компанії ТАС, ОРАНТА та КНЯЖА ВІЄННА ІНШУРАНС ГРУП.

Досить показові зміни простежуються й у діяльності окремих страховиків, зокрема, компанія ВУСО продемонструвала приріст валових премій на 52% у першому кварталі 2025 року (з 640 млн. грн. до 974 млн. грн.), тоді як страхові виплати збільшилися на 44%.

Чистий прибуток компанії зріс на 52 % і становив 41 млн. грн., що свідчить про ефективне управління фінансовими потоками та збереження прибутковості навіть за умов підвищених ризиків [38].

Окремої уваги заслуговує сегмент міжнародного автострахування – «Зелена картка». Попри значне коливання ринку, обсяги премій залишаються відносно стабільними: за перший квартал 2025 року вони становили 0,64 млрд. грн., що лише на 2,8% більше, ніж роком раніше.

Вказане свідчить про обмежений попит, зумовлений скороченням виїздів громадян за кордон, хоча в структурі премій цей сегмент продовжує відігравати помітну роль [38].

Можна виокремити кілька основних тенденцій розвитку ринку страхування:

- цифровізація страхових послуг та фактичний перехід ОСЦПВ в електронний формат;
- зростання премій та виплат, що свідчить про фінансове пожвавлення ринку;
- концентрація ринку довкола кількох провідних компаній, які утримують стабільні позиції;

- збереження ролі міжнародного страхування («Зелена картка»), хоча його динаміка є помірною.

Водночас існують певні проблеми, передусім, операційні труднощі, пов’язані з воєнним станом: обмежений доступ до місць настання страхових випадків та потреба у використанні електронних документів створюють додаткові ризики затримок у врегулюванні збитків. Не менш значущою являється проблема обмеженої перестрахувальної місткості на міжнародних ринках щодо воєнних ризиків, що позбавляє українські компанії можливості повноцінно хеджувати великі збитки й посилює вимоги до їхньої капіталізації.

Крім того, спостерігається структурна вразливість інвестиційної моделі страховиків, яка й надалі тяжіє до банківських депозитів, що обмежує потенціал довгострокового інвестиційного доходу.

На цьому тлі, нерівномірне відновлення окремих видів страхування, зокрема добровільних сегментів, створює дисбаланс ринку, де основний тягар розвитку припадає на автострахування.

Щодо макроекономічних ризиків, таких як: інфляція, валютні коливання, падіння платоспроможності населення, то вони посилюють проблему доступності страхових послуг, а підвищення середньої премії робить поліси менш досяжними для широких верств [39, с. 255].

Суттєвим викликом, також, виступають регуляторні зміни, пов’язані з переходом до ризик-орієнтованої моделі нагляду за зразком Solvency II. Для більшості компаній це означає зростання витрат на удосконалення систем ризик-менеджменту, звітності та комплаєнсу, що може спричинити подальшу консолідацію ринку.

Стрімка цифровізація, яка є однією з вагових позитивних тенденцій, створює й певні труднощі, зокрема, зростання кіберзагроз та ризиків шахрайства [39, с. 255]. Ознайомитись зі SWOT-аналізом страхового ринку України в умовах воєнного стану можна в додатку Г.

Отже, аналіз розвитку страхових компаній на фінансовому ринку України показав наявність стійкої тенденції до скорочення кількості страхових компаній

та підвищення рівня концентрації галузі. Найбільш відчутними ці процеси стали у 2022 році, коли значна частина невеликих та фінансово нестійких страховиків залишила ринок, а окремі іноземні представництва призупинили діяльність, що зумовило посилення ролі провідних компаній, на які припадає понад половину ринку.

З одного боку, такі зміни, підвищують керованість та прозорість ринку, але з іншого – створюють ризики надмірної залежності від обмеженого кола учасників. Також, спостерігається стале зростання основних фінансових показників – страхових премій та виплат, що свідчить про адаптаційний потенціал галузі й відновлення довіри споживачів до страхових послуг попри кризові умови.

Разом із позитивними тенденціями виявлено низку проблем, які стримують сталий розвиток, насамперед, обмежену перестрахувальну місткість за воєнними ризиками, потребу в докапіталізації та зміцненні фінансової стійкості, а також нерівномірності відновлення добровільних сегментів страхування. Додатковим викликом виступає регуляторний тиск, пов’язаний із переходом до ризик-орієнтованої моделі нагляду, що вимагає від страховиків значних ресурсів для приведення діяльності у відповідність до нових стандартів. У сукупності ці фактори окреслюють подвійний характер розвитку: з одного боку, цифровізація та збільшення обсягів страхових операцій формують позитивний імпульс для ринку, з іншого – наявні системні ризики потребують комплексних управлінських і регуляторних рішень, без яких забезпечити стабільність і конкурентоспроможність українського страхового сектору буде складно.

2.2. Аналіз основних показників діяльності страхових компаній

Для аналітичної частини було обрано перші десять страхових компаній України відповідно до рейтингу Національної асоціації страховиків за підсумками 2022 – 2024 років.

До десятки увійшли: ПРАТ «СГ «ТАС», ПРАТ «СК «АРКС», ПРАТ «СК «УНІКА», ПРАТ «СК «ВУСО», АТ «СК «ІНГО», ПРАТ «СК «Арсенал Страхування», ПРАТ «СК «УСГ», ПРАТ «СК «Універсальна», ПРАТ «УСК

«КНЯЖА ВІЄННА ІНШУРАНС ГРУП» та ПАТ «НАСК «ОРАНТА». Сукупна частка, вищезазначених страхових компаній, у валових преміях становить понад 70%, що свідчить про високий рівень концентрації ринку [41].

Фінансові показники діяльності ТОП-10 страхових компаній України за 2024 рік відображено в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Ключові фінансові індикатори страхових компаній-лідерів на ринку України, 2024 р.

Компанія	Чистий прибуток	Операційний прибуток	Власний капітал
ПРАТ «СК «УНІКА»	433,6	536,9	2 161,1
АТ «СК «ІНГО»	257,8	133,7	1 239,9
ПРАТ «СГ «ТАС»	157,1	– 157,8	998,6
ПРАТ «СК «АРКС»	800,0	600,0	2 200,0
ПРАТ «СК «ВУСО»	200,0	120,0	1 200,0
ПРАТ «СК «АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ»	600,0	350,0	1 800,0
ПРАТ «СК «УСГ»	300,0	180,0	1 400,0
ПРАТ «СК «УНІВЕРСАЛЬНА»	220,0	140,0	1 000,0
ПРАТ «УСК «КНЯЖА ВІЄННА ІНШУРАНС ГРУП»	180,0	110,0	900,0
ПАТ «НАСК «ОРАНТА»	– 100,0	– 150,0	200,0

Джерело: складено автором на основі [42; 43; 44; 45]

Аналіз даних за 2024 рік свідчить про суттєву диференціацію між страховиками за рівнем прибутковості та фінансової стійкості. Найвищі обсяги чистого прибутку продемонстрували ПРАТ «СК «АРКС» (450 млн. грн.), ПРАТ «СК «УНІКА» (433,6 млн. грн.) та АТ «СК «ІНГО» (277 млн. грн.), що підтверджує їхню здатність ефективно управляти ризиками та підтримувати високу операційну результативність. Водночас, ПРАТ «СК «УСГ» залишилася з відносно низьким рівнем прибутковості (23,2 млн. грн.), що свідчить про нижчу рентабельність бізнес-моделі у порівнянні з конкурентами.

За обсягами активів лідерами ринку являються: ПРАТ «СК «АРКС» (4,87 млрд. грн.), ПРАТ «СГ «ТАС» (4,08 млрд. грн.) та ПРАТ «СК «УНІКА» (3,94

млрд. грн.), що забезпечує їм значний потенціал для формування страхових резервів та інвестиційної діяльності. Структура страхових резервів, також, відображає високий рівень фінансової готовності до виконання зобов'язань. Найбільші резерви зосереджені у ПРАТ «СГ «ТАС» (2,68 млрд. грн.), ПРАТ «СК «АРКС» (2,32 млрд. грн.) та АТ «СК «ІНГО» (1,96 млрд. грн.).

Аналізуючи ринок страхування, варто звернути увагу, на показник власного капіталу.

Рівень капіталізації компаній ПРАТ «СК «АРКС», ПРАТ «СК «УНІКА» та ПРАТ «СГ «ТАС», залишається доволі високим, тоді як ПРАТ «СК «Арсенал Страхування» та ПРАТ «СК «ВУСО» демонструють порівняно нижчі значення, що потенційно обмежує їхню стійкість у довгостроковій перспективі [45].

Аналіз розрахованих показників свідчить, що більшість провідних страховиків у 2024 році підтримували збалансовану структуру активів та зобов'язань (див. табл. 2.5). Найвищий рівень платоспроможності продемонстрували: ПРАТ «СК «Універсальна» – 0,59, ПРАТ «СК «АРКС» – 0,52 та ПРАТ «СК «УНІКА» – 0,50. Така тенденція свідчить про значну частку власного капіталу в структурі їхніх активів та високий потенціал фінансової стійкості.

У той же час, відносно низькі коефіцієнти платоспроможності зафіксовані у ПРАТ «СК «УСГ» та ПРАТ «УСК «КНЯЖА ВІЄННА ІНШУРАНС ГРУП», що відображає підвищену залежність цих компаній від страхових резервів та потенційні ризики у випадку різкого зростання збитковості.

За показником ліквідності, який відображає здатність страховиків виконувати зобов'язання за рахунок сформованих резервів, найбільш захищеними являються: ПРАТ «СК «УСГ» та ПРАТ «УСК «КНЯЖА ВІЄННА ІНШУРАНС ГРУП», а також АТ «СК «ІНГО», що свідчить про достатній обсяг резервів у структурі активів і високий рівень готовності компаній до здійснення страхових виплат.

Таблиця 2.5

Коефіцієнти платоспроможності та ліквідності ТОП-10 страхових компаній

України, 2024 р.

Компанія	Коефіцієнт платоспроможності	Коефіцієнт ліквідності
ПРАТ «СГ «ТАС»	0,34	0,66
ПРАТ «СК «АРКС»	0,52	0,48
ПРАТ «СК «УНІКА»	0,50	0,50
ПРАТ «СК «ВУСО»	0,42	0,58
АТ «СК «ІНГО»	0,33	0,67
ПРАТ «СК «АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ»	0,44	0,56
ПРАТ «СК «УСГ»	0,24	0,76
ПРАТ «СК «УНІВЕРСАЛЬНА»	0,59	0,41
ПРАТ «УСК «КНЯЖА ВІЄННА ІНШУРАНС ГРУП»	0,24	0,76
ПАТ «НАСК «ОРАНТА»	0,38	0,62

Джерело: складено автором на основі [42; 43; 44; 45].

Результати свідчать про помірний рівень диверсифікації фінансових стратегій серед лідерів ринку: частина компаній робить акцент на капіталізацію (АРКС, УНІКА, УНІВЕРСАЛЬНА), тоді як інші — на формування значних резервів (УСГ, КНЯЖА ВІЄННА ІНШУРАНС ГРУП, ІНГО).

Наведені вище стратегії дозволяють страховому ринку залишатися стійким, за певного дисбалансу між капіталом та резервами в окремих компаніях, можуть страждати від ризиків у разі тривалого зростання збитковості.

Отримані дані відображають динаміку страхових премій та виплат у розрізі провідних компаній, що дає можливість оцінити не лише масштаби діяльності, а й рівень виконання ними зобов’язань перед клієнтами.

Основним моментом при визначенні тенденцій розвитку страхового ринку, у досліджуваний період, вважається порівняння темпів зростання премій та виплат.

Показники премій та виплат ТОП-10 страхових компаній України у 2022 – 2023 роках зображено в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

Показники премій і виплат ТОП-10 страхових компаній України,

2022 – 2023 рр.

Компанія	Премії 2022, млн. грн.	Премії 2023, млн. грн.	Виплати 2022, млн. грн.	Виплати 2023, млн. грн.	Чистий фін. результат 2022, млн. грн.	Чистий фін. результат 2023, млн. грн.
ПРАТ «СГ «ТАС»	3 520,0	4 065,0	1 380,0	1 720,0	122,0	145,5
ПРАТ «СК «АРКС»	3 680,0	4 020,0	1 430,0	1 610,0	397,5	428,0
ПРАТ «СК «УНІКА»	3 100,0	3 520,0	1 280,0	1 480,0	312,0	390,5
ПРАТ «СК «ВУСО»	2 540,0	3 080,0	1 020,0	1 280,0	95,0	110,2
АТ «СК «ІНГО»	2 760,0	3 120,0	1 160,0	1 420,0	210,0	248,0
ПРАТ «СК «АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ»	2 280,0	2 740,0	940,0	1 180,0	89,0	106,0
ПРАТ «СК «УСГ»	2 510,0	2 860,0	1 190,0	1 390,0	18,0	21,5
ПРАТ «СК «УНІВЕРСАЛЬНА»	1 940,0	2 260,0	710,0	800,0	192,0	215,0
ПРАТ «УСК «КНЯЖА ВІЄННА ІНШУРАНС ГРУП»	1 890,0	2 160,0	800,0	940,0	120,0	135,0
ПАТ «НАСК «ОРАНТА»	1 520,0	1 910,0	630,0	860,0	140,0	158,0

Джерело: складено автором на основі [41; 46]

Проаналізувавши дані таблиці, можна зробити висновки, що у 2022 – 2023 роках страховий ринок України демонстрував поступове відновлення після початкового шоку воєнного стану. Майже всі компанії з ТОП-10 забезпечили приріст страхових премій, що в середньому складав від 10% до 20% на рік. Збільшення виплат у 2023 році, також, було суттєвим, що пов’язано як із зростанням частоти страхових випадків, так і з поступовим поверненням довіри населення до страхових послуг. Позитивною тенденцією стало збереження прибутковості більшості компаній: найбільші фінансові результати показали ПРАТ «СК «АРКС», ПРАТ «СК «УНІКА» та АТ «СК «ІНГО», тоді як ПРАТ «СК «УСГ» залишалася відносно малоприбутковою.

Подальший аналіз доцільно зосередити на діяльності ТОП-10 страховиків за підсумками 2024 року, результати яких подано у таблиці 2.7.

Таблиця 2.7

Показники премій та виплат ТОП-10 страхових компаній України, 2024 р.

Компанія	Премії, млн. грн.	Виплати, млн. грн.	Резерви, млн. грн.	Активи, млн. грн.	Чистий фінансовий результат, млн. грн.
ПРАТ «СГ «ТАС»	4 881,3	1 975,0	2 681,0	4 080,0	157,1
ПРАТ «СК «АРКС»	4 280,2	1 720,0	2 321,0	4 865,0	452,8
ПРАТ «СК «УНІКА»	3 786,5	1 694,0	1 961,0	3 935,0	433,6
ПРАТ «СК «ВУСО»	3 461,8	1 414,0	1 059,0	1 820,0	118,8
АТ «СК «ІНГО»	3 411,1	1 563,0	1 959,0	2 925,0	277,0
ПРАТ «СК «АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ»	3 156,7	1 320,0	1 009,0	1 805,0	119,6
ПРАТ «СК «УСГ»	3 009,6	1 532,0	2 254,0	2 948,0	23,2
ПРАТ «СК «УНІВЕРСАЛЬНА»	2 534,9	844,7	789,8	1 939,0	233,9
ПРАТ «УСК «КНЯЖА ВІЄННА ІНШУРАНС ГРУП»	2 517,0	1 005,0	1 587,0	2 080,0	142,3
ПАТ «НАСК «ОРАНТА»	2 355,4	1 006,0	1 389,0	2 247,8	183,5

Джерело: складено автором на основі [41; 46]

Аналіз динаміки премій та виплат демонструє, що лідером за сумою зібраних премій залишається ПРАТ «СГ «ТАС», яка у 2024 році мобілізувала понад 4,8 млрд. грн., що на 38% більше, ніж у попередньому періоді. Дана компанія, також, відзначається найбільшими виплатами – майже 2 млрд. грн., при цьому рівень виплат зберігається в межах середніх по ринку.

Друге місце за преміями займає ПРАТ «СК «АРКС» з результатом понад 4,28 млрд. грн. та зростанням на 16%. Компанія виплатила клієнтам 1,72 млрд. грн., а її прийнятні активи склали близько 4,87 млрд. грн. Чистий фінансовий результат АРКС за 2024 рік перевищив 450 млн. грн., що дозволяє компанії залишатися однією з найбільш прибуткових на ринку [41].

ПРАТ «СК «УНІКА» зібрала 3,79 млрд. грн. премій, продемонструвавши зріст на 18%. Виплати сягнули 1,69 млрд. грн., що вказує на високий рівень клієнтоорієнтованості. Компанія акумулювала майже 4 млрд. грн. активів та забезпечила понад 430 млн. грн. чистого фінансового результату.

Дещо нижчі показники у ПРАТ «СК «ВУСО», яка мобілізувала 3,46 млрд.

грн. премій (+ 29%) та виплатила 1,41 млрд. грн., але її чистий результат склав лише близько 119 млн. грн.

АТ «СК «ІНГО» також утримує міцні позиції: при обсязі премій понад 3,41 млрд. грн. компанія здійснила виплати на 1,56 млрд. грн. та отримала понад 277 млн. грн. чистого прибутку, що свідчить про стійкість її бізнес-моделі [41].

ПРАТ «СК «АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ» зібрала 3,16 млрд. грн. премій (+ 36%), забезпечивши виплати на рівні 1,32 млрд. грн. Компанія утримує активи обсягом близько 1,8 млрд. грн. та чистий фінансовий результат понад 119 млн. грн.

ПРАТ «СК «УСГ» мобілізувала 3 млрд. грн. премій при зростанні лише на 2%, проте виплати перевищили 1,53 млрд. грн. Її чистий результат залишається відносно низьким – 23 млн. грн., що свідчить про меншу прибутковість у порівнянні з конкурентами.

ПРАТ «СК «УНІВЕРСАЛЬНА» продемонструвала стабільний розвиток: премії у розмірі 2,53 млрд. грн., виплати – 845 млн. грн., а чистий фінансовий результат перевищив 233 млн. грн., що являється високим показником рентабельності [41].

ПРАТ «УСК «КНЯЖА ВІЄННА ІНШУРАНС ГРУП» мобілізувала 2,52 млрд. грн. премій (+ 26%) та виплатила 1 млрд. грн.

Компанія показала чистий результат на рівні 142 млн. грн., проте зберігає значні резерви та активи у понад 2 млрд. грн.

Замкнула десятку ПАТ «НАСК «ОРАНТА» із 2,35 млрд. грн. премій, продемонструвавши найбільший приріст у ТОП-10 – 54%. Виплати становили понад 1 млрд. грн., а чистий фінансовий результат підтверджує стабілізацію позицій компанії на ринку після попередніх кризових періодів.

Таким чином, аналіз фінансових показників провідних страхових компаній України свідчить про значну концентрацію капіталу та фінансових ресурсів у першій десятці.

Компанії-лідери не лише демонструють стабільне зростання премій, але й утримують позитивні фінансові результати, що забезпечує їм можливість

формувати конкурентні страхові продукти та підтримувати високий рівень виплат клієнтам. Разом із тим спостерігається диференціація за рівнем прибутковості: тоді як АРКС, УНІКА та ІНГО формують сотні мільйонів чистого прибутку, деякі компанії демонструють суттєво скромніші результати.

Структура страхового портфеля у 2024 році мала традиційний характер.

Найбільші частки займали ОСЦПВ (10,3 млрд. грн.), медичне страхування (13,3 млрд. грн.), а також «Зелена картка» (5,5 млрд. грн.). Важливими залишалися сегменти страхування майна (2,9 млрд. грн.) та КАСКО, що поступово відновлювало обсяги.

Зазначене вказує на домінування автострахування та медичних програм у доходах компаній, а також на поступове зростання добровільних видів.

У 2025 році позитивна тенденція збереглася. За підсумками семи місяців ринку зафіксовано подальше зростання премій, зокрема у сегменті non-life (див. табл. 2.8).

Таблиця 2.8

Страхові премії ТОП-5 компаній,

2024 – 2025 рр.

Компанія	Премії за перші 7 місяців 2024 року, млн. грн.	Премії за перші 7 місяців 2025 року, млн. грн.	Динаміка, %
ПРАТ «СГ «ТАС»	3 045,0	4 213,4	+ 38,3
ПРАТ «СК «АРКС»	2 819,0	3 270,1	+ 16,0
АТ «СК «ІНГО»	2 295,0	3 100,6	+ 35,1
ПРАТ «СК «УНІКА»	2 360,0	2 896,6	+ 22,8
ПРАТ «СК «ВУСО»	2 005,0	2 613,3	+ 30,3

Джерело: складено автором на основі [46]

Як бачимо, лідером залишається ПРАТ «СГ «ТАС», що мобілізувала понад 4,2 млрд. грн. премій, далі: ПРАТ «СК «АРКС» (3,27 млрд. грн.), АТ «СК «ІНГО (3,1 млрд. грн.), ПРАТ «СК «УНІКА» (2,9 млрд. грн.) та ПРАТ «СК «ВУСО» (2,6 млрд. грн.), що свідчить про посилення концентрації саме серед перших п’яти

компаній.

У сегменті страхування life, основним гравцем являється ПРАТ «СГ «ТАС» із преміями 0,5 млрд. грн., значно випереджаючи конкурентів. Друге місце займає ТДВ «СК «АРКС ЛАЙФ» з розміром премій в 203 млн. грн.

Аналіз страхових виплат за 7 місяців 2024 – 2025 років, свідчить про істотні структурні зрушення у сегменті non-life та стабільність у сегменті life (див. табл. 2.9).

Таблиця 2.9

ТОП-5 страховиків за виплатами у сегментах non-life та life за перші 7 місяців 2024 – 2025 років, млн. грн.

Рік	non-life (ТОП-5)	Виплати, млн. грн.	life (ТОП-5)	Виплати, млн. грн.
2024	АРКС	1 194,5	Метлайф	326,2
	ІНГО	1 148,8	ТАС	214,5
	УНІКА	1 107,2	Граве Життя	191,2
	УСГ	1 048,0	УНІКА Життя	138,9
	ТАС	527,3	АРКС ЛАЙФ	47,2
2025	ТАС	1 538,3	Метлайф	326,2
	АРКС	1 194,5	ТАС	214,5
	ІНГО	1 148,8	Граве Життя	191,2
	УНІКА	1 107,2	УНІКА Життя	138,9
	УСГ	1 048,0	АРКС ЛАЙФ	47,2

Джерело: складено автором на основі [46]

У сегменті non-life відбулося різке зростання виплат компанії ТАС – з 527,3 млн. грн., у 2024 році, до 1 538,3 млн. грн., у 2025 р, що дозволило страховикові очолити рейтинг, витіснивши з першої позиції АРКС.

В той ж час, інші провідні компанії (АРКС, ІНГО, УНІКА, УСГ) продемонстрували відносну стабільність показників, що вказує на сформований баланс ринку та поступове укріплення лідерів.

Такий результат ТАС можна пояснити, як розширенням портфелів клієнтів, так і підвищеною збитковістю окремих видів страхування (зокрема,

автострахування та ОСЦПВ).

У сегменті life структура виплат залишилася незмінною. Метлайф зберігає беззаперечне лідерство з виплатами понад 326 млн. грн., далі йдуть – ТАС та Граве Життя. Незмінність рейтингу свідчить про стійкість бізнес-моделей страховиків життя та низьку волатильність ринку.

Ринок ОСЦПВ, у 2024 році, характеризувався високою концентрацією премій у кількох провідних компаній. Лідером за обсягом зібраних премій став ПРАТ «СГ ТАС» з результатом майже в 1,6 млрд. грн., що на 36,6% вище порівняно з попереднім періодом. Дуже близькі показники продемонструвала ПАТ «НАСК ОРАНТА», яка зібрала 1,53 млрд. грн. премій, посиливши свою позицію завдяки державному статусу та розгалуженій мережі відділень. Третє місце зайняла ПРАТ «УСК «КНЯЖА ВІЄННА ІНШУРАНС ГРУП», яка стабільно входить у трійку лідерів, з результатом понад 1,14 млрд. грн. премій [46].

Щодо виплат, то перші позиції належать тим самим страховикам, проте співвідношення зібраних премій та здійснених виплат демонструє різні бізнес-моделі. Найбільші виплати здійснила компанія ПРАТ «СГ «ТАС», перевищивши 641 млн. грн., що свідчить про її високу клієнтоорієнтованість та значний портфель укладених договорів (див. рис. 2.5). Тоді як ПАТ «НАСК «ОРАНТА» виплатила 487 млн. грн., а ПРАТ «УСК «КНЯЖА ВІЄННА ІНШУРАНС ГРУП» – понад 408 млн. грн.

У групі середніх за розміром виплат виділяють ПРАТ «СК «УСГ» – 237 млн. грн.

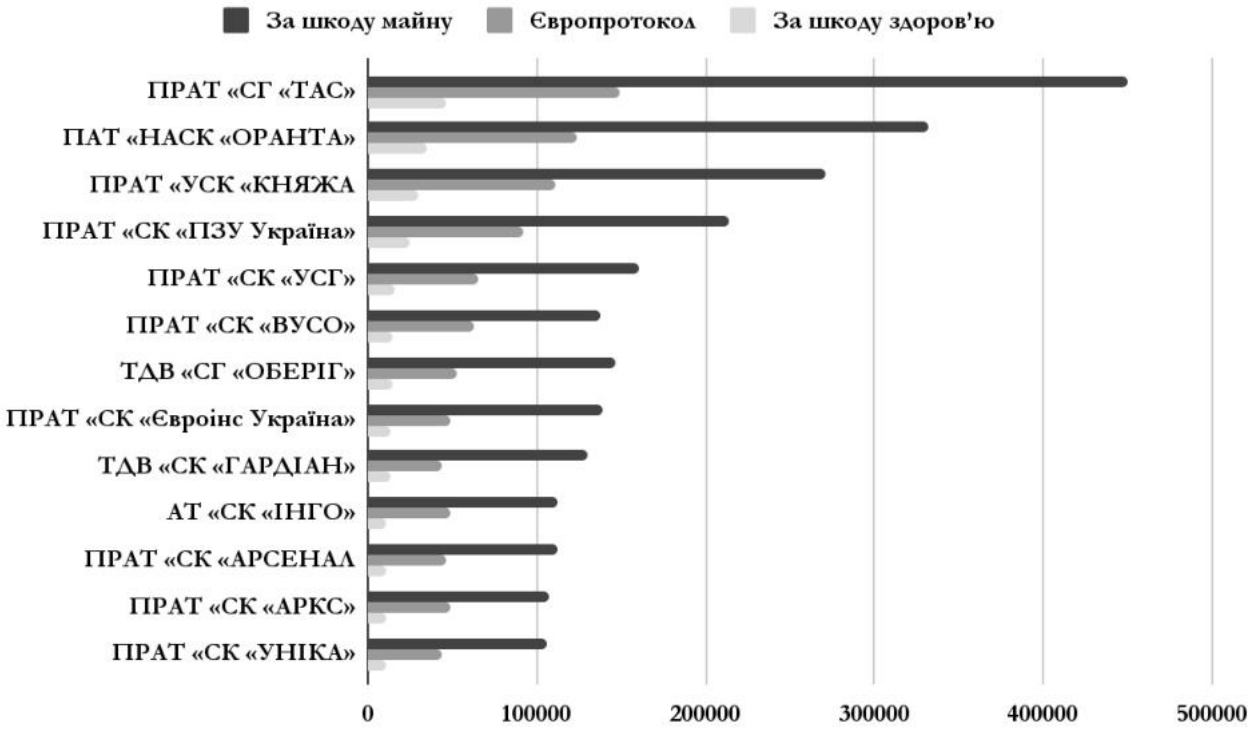

Рис.2.5. Рейтинг страхових компаній за виплатами ОСЦПВ, 2024 р.

Джерело: створено автором на основі [46]

Серед компаній другої групи, варто звернути увагу на Євроінс Україна та Гардіан, які утримали стабільні позиції з виплатами понад 180 млн. грн. АТ «СК «ІНГО» та ПРАТ «СК «АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ» демонструють близькі, до вищезгаданих компаній, результати – 168 млн. грн. та 165 млн. грн., що забезпечує їм місце серед ключових гравців ринку. Завершують рейтинг АРКС, УНІКА та Еталон, які здійснили виплати у межах 116 – 163 млн. грн., причиною стала їхня, менш активна, участь у сегменті ОСЦПВ, проте їх присутність, на ринку, залишається стабільною [46].

За результатами 7 місяців 2025 року, ринок ОСЦПВ демонструє продовження тенденції концентрації у провідних страховиків. Лідерами за преміями залишаються ПРАТ «СГ «ТАС», ПАТ «НАСК «ОРАНТА» та ПРАТ «УСК «КНЯЖА ВІЄННА ІНШУРАНС ГРУП», які суттєво наростили обсяги зборів порівняно з аналогічним періодом 2024 роком. Особливо, помітно зростання у ПРАТ «СГ «ТАС», що утримує беззаперечне лідерство.

За виплатами простежується схожа ситуація: на ринку домінують кілька

великих гравців (УСГ, АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ, Гардіан, АРКС), які стабільно забезпечують найбільші обсяги відшкодувань. Зазначене свідчить про посилення позицій компаній-лідерів та одночасне звуження частки менших страховиків [46].

Широка географія продажів та розгалужена мережа відділень у ПРАТ «СГ «ТАС» та ПАТ «НАСК «ОРАНТА» забезпечують високу проникність ОСЦПВ у центральних, північних і південних регіонах, зокрема, в містах обласного значення та малих громадах.

Компанії з вираженою «урбан-орієнтацією» – насамперед, АРКС та УНІКА – акумулюють значні обсяги у місті Київ та великих агломераціях, де вищі середні страхові суми та помітніший попит на КАСКО й ДМС.

ПРАТ «УСК «КНЯЖА ВІЄННА ІНШУРАНС ГРУП» та ПРАТ «СК «ПЗУ Україна», крім столичного та обласних центрів, мають стабільні позиції у західних областях, що відбивається на їхніх результатах у «Зеленій картці» та ОСЦПВ.

ПРАТ «СК «УСГ» традиційно сильна в прикордонних регіонах, де частка «Зеленої картки» статистично вища за середньоринкову.

ПРАТ «СК «АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ» та ПРАТ «СК «ВУСО» поєднують роботу у великих містах та регіональну присутність, через партнерські канали, що підтримує диверсифікацію портфелів за територіями та каналами збуту.

Сегментна спеціалізація безпосередньо впливає на профіль ризику та фінансову стійкість. Портфелі з високою часткою ОСЦПВ і «Зеленої картки» забезпечують масовість і стабільний преміальний потік, але є більш чутливими до циклів збитковості дорожнього руху та регуляторних змін.

Портфелі з акцентом на ДМС та КАСКО (як у УНІКА та АРКС), навпаки, демонструють вищу середню страхову суму й більшу вимогу до сервісу врегулювання, що часто компенсується кращою маржинальністю при належному андеррайтингу й сервісних контрактах.

Для ІНГО й АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ, істотну роль відіграють майнові

та корпоративні ризики, що підвищує важливість міжнародного перестрахового захисту та професійного ризик-менеджменту при реалізації великих інфраструктурних і промислових програм.

Практика перестрахування у ТОП-10 являється диференційованою за видами страхування та масштабом ризиків. У масових видах – ОСЦПВ, КАСКО, ДМС – частка утримання традиційно висока, а перестрахування носить винятково факультативний характер для нестандартних або великих ризиків (наприклад, VIP-флоти чи специфічні корпоративні програми). В майнових ризиках, страхуванні відповідальності та технічних лініях (будівельно-монтажні ризики, машинозлами, перерви у виробництві) компанії лідери застосовують змішані пропорційні та непропорційні програми: квотні та ексцедент-суми для вирівнювання частоти та XL-покриття (excess of loss) для захисту від катастрофічних збитків.

Для АРКС, ІНГО, УНІКА та АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ, характерна побудова щорічних програм з участю рейтингових міжнародних перестраховиків класу не нижче «А-» від провідних агентств, що забезпечує «довгий» міст платоспроможності на випадок кумулятивних збитків і знижує волатильність результату.

Компанії з більшою часткою ОСЦПВ (ТАС, ОРАНТА, КНЯЖА ВІЄННА ІНШУРАНС ГРУП, УСГ) переважно утримують ризик на власному балансі, використовуючи перестрахування точково – для пікових експозицій або у зв’язку з контрактними вимогами великих корпоративних клієнтів.

Оцінка перестрахової політики, через призму фінансових індикаторів, підтверджує баланс між ризиковим апетитом та стійкістю. Висока забезпеченість «прийнятними активами» та сформованими резервами, в таких компаніях як: АРКС, УНІКА та ІНГО, поєднується з ширшими програмами зовнішнього захисту, що дозволяє стримувати коливання збитковості у КАСКО та майнових ризиках, а також зберігати прибутковість.

Ключовим моментом, для портфелів із домінуванням ОСЦПВ та «Зеленої картки», залишається контроль частоти та середньої виплати, якість антифроду і

тарифікації, тоді як зовнішнє перестрахування відіграє допоміжну, а не системоутворюючу роль. Можна стверджувати, що сегментна спеціалізація та регіональна присутність визначають не лише джерела премій, а й конфігурацію перестрахового захисту.

Варто враховувати, що діяльність провідних страховиків в Україні супроводжується низкою ризиків (див. табл. 2.10).

Таблиця 2.10

Основні ризики діяльності страхових компаній ТОП-10 України

Вид ризику	Характеристика	Приклади впливу на ТОП-10
Страховий (андеррайтинговий)	Пов'язаний з імовірністю невірної оцінки страхових зобов'язань і частоти настання страхових випадків.	Масовий сегмент ОСЦПВ підвищено чутливий до збитковості ДТП у ТАС, ОРАНТА, КНЯЖА ВІЄННА ІНШУРАНС ГРУП.
Інвестиційний	Ризики зниження вартості фінансових активів, у які вкладені резерви.	АРКС, УНІКА та ІНГО мають значний портфель ОВДП, чутливий до макроекономічної нестабільності.
Кредитний	Ризик неплатоспроможності контрагентів (банків, перестраховиків, корпоративних клієнтів).	Використання міжнародних перестраховиків знижує ризик, але співпраця з малими банками може його посилювати.
Ліквідності	Нездатність своєчасно виконати зобов'язання через нестачу грошових коштів.	Компанії з високим обсягом виплат – ОРАНТА – особливо залежні від швидкості надходження премій.
Операційний	Ризики, пов'язані з управлінськими помилками, кібератаками, шахрайством.	Зростання кількості онлайн-продажів у ВУСО та АРКС підвищує потребу в кіберзахисті.
Регуляторний	Зміни у законодавстві, посилення вимог НБУ.	Запровадження Solvency II-підходів вимагає збільшення резервів і прозорішої звітності.
Репутаційний	Падіння довіри через затримки виплат чи скандали.	Високі репутаційні ризики в ОСЦПВ через увагу медіа до випадків відмов у врегулюванні.

Джерело: створено автором на основі [47; 48]

Найвагомішим являється страховий ризик, який особливо відчутний у компаніях, орієнтованих на автострахування (ТАС, Оранта, у ТАС, ОРАНТА, КНЯЖА ВІЄННА ІНШУРАНС ГРУП), адже збитковість у сегменті ОСЦПВ часто перевищує середньоринкові значення.

Натомість, АРКС та УНІКА, де значну частку займають медичне й майнове

страхування, більше залежать від якості андеррайтингу та сервісного врегулювання. Інвестиційний ризик зумовлений високою концентрацією активів у державних облігаціях, що, формально, забезпечує надійність, але робить страхові компанії (ІНГО, АРКС, УНІКА) залежними від стану державних фінансів та макроекономічної стабільності.

Ліквідність залишається викликом для страховиків із великим обсягом щоденних виплат (ОРАНТА та УСГ), які змушені балансувати між припливом премій та швидкістю врегулювання збитків.

Зростання цифрових каналів продажу підсилює операційні ризики, зокрема, загрозу шахрайства й кібератак, що особливо актуально для АРКС та ВУСО, які активно працюють в онлайн-режимі.

Регуляторні вимоги НБУ, що наближаються до стандартів Solvency II, змушують компанії збільшувати капітал та резерви, що являються додатковим навантаженням для менших гравців, але стимулює укрупнення ринку.

Окремо, варто відзначити репутаційні ризики: затримки з виплатами, чи конфліктні кейси, особливо в ОСЦПВ, швидко стають публічними й підривають довіру клієнтів [49].

Таким чином, фінансова стійкість ТОП-10 страховиків визначається балансом між контролем збитковості, інвестиційною політикою, дотриманням нормативів і здатністю підтримувати позитивну репутацію.

Порівняння вразливості компаній до основних ризиків, у 2024 році, зображено у Додатку Д.

Найбільше навантаження від страхового ризику несуть компанії з високою залежністю від ОСЦПВ (ТАС, ОРАНТА, КНЯЖА ВІЄННА ІНШУРАНС ГРУП, УСГ).

Водночас, інвестиційні ризики найбільше стосуються капіталізованих гравців (АРКС, УНІКА, ІНГО), які концентрують активи у державних цінних паперах.

Операційні ризики, вищі у АРКС та ВУСО, що активно розвивають цифрові сервіси. Регуляторний тиск найбільш відчутний для: ТАС, ІНГО та

ОРАНТИ, тоді як репутаційні ризики зростають у гравців, що працюють із великими портфелями ОСЦПВ – КНЯЖА ВІЄННА ІНШУРАНС ГРУП.

Отже, проведений аналіз діяльності ТОП-10 страхових компаній України, у 2022 – 2024 роках, засвідчив, що ринок має високий рівень концентрації: частка провідних гравців перевищує 70%, а ключові фінансові показники демонструють суттєву диференціацію між компаніями.

Найбільш прибутковими та капіталізованими залишаються АРКС, УНІКА та ІНГО, які поєднують високу рентабельність із масштабними активами та збалансованою структурою резервів. Тоді як, компанії: УСГ, КНЯЖА ВІЄННА ІНШУРАНС ГРУП та ОРАНТА, характеризуються нижчими результатами та підвищеною залежністю від окремих сегментів, що посилює їхні ризики у випадку несприятливих змін на ринку.

Оцінка платоспроможності та ліквідності виявила різні підходи до фінансової політики: частина страховиків робить акцент на нарощені власного капіталу, тоді як інші – на формуванні значних резервів.

Структура страхових портфелів, також, свідчить про сегментну диференціацію: АРКС та КНЯЖА ВІЄННА ІНШУРАНС ГРУП орієнтуються на автострахування. УНІКА активно розвиває медичні програми, тоді як ТАС та ОРАНТА зберігають домінування у сфері ОСЦПВ.

Політика перестрахування демонструє здатність найбільших компаній ефективно знижувати власні ризики, проте середні та менші гравці залишаються більш вразливими до зростання показника збитковості.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

Галузь страхування переживає одночасно виклики пов'язані з війною та структурними реформами, тому вдосконалення діяльності страховиків потребує комплексного підходу. У площині регуляторної політики доцільно перейти від «разової» кодифікації правил до керованої еволюції стандартів нагляду за зразком пропорційного Solvency II, тобто, запровадити для всіх страховиків обов'язковий щорічний ORSA-процес, з чіткими вимогами до сценарного моделювання воєнних, кібер-атак та катастрофічних ризиків, а також перехід до публікації стисненого звіту SFCR українською мовою за спрощеним шаблоном для МСП-страховиків.

Доцільно закріпити на рівні підзаконних актів графік регулярних макрострес-тестів сектору з оприлюдненням агрегованих результатів і «дерев рішень» раннього втручання, що автоматично активують підвищені вимоги до капіталу або план фінансового оздоровлення, коли індикатори Solvency Capital Requirement та ліквідності опускаються нижче встановлених ковзних порогів.

Окремого врегулювання потребує система гарантування виплат. Логічним кроком, після реформування ОСЦПВ, являється поетапне створення міжвидового гарантійного механізму поза автострахуванням із чітким мандатом, пруденційними лімітами відповідальності і прозорими джерелами наповнення (ризик-базовані внески, пені за порушення строків виплат, частка штрафів за недобросовісні практики продажів). На перехідний період, необхідно, передбачити можливість державних гарантій лише для «соціально значущих» ліній бізнесу (медичне страхування, страхування життя з накопиченням, обов'язкові види для транспорту), щоб уникнути морального ризику та витіснення приватної ініціативи.

З огляду на загальну ситуацію в країні, потрібен законодавчий каркас для покриття екстремальних ризиків. Варто, ухвалити закон про державну перестрахувальну підтримку воєнних та терористичних ризиків на принципах

державно-приватного партнерства. Його змістом має стати формування централізованого «бек-стопу» у вигляді публічного перестрахувального фонду, що приєднується до шарів покриття лише понад заздалегідь визначений пріоритет, а обсяг державної гарантії щорічно лімітується Законом про держбюджет.

Для малих та середніх страхувальників – дозволити параметричні продукти з прив'язкою до об'єктивних тригерів (радіус та інтенсивність удару, офіційні повідомлення про надзвичайну подію), що істотно зменшує спори щодо оцінки збитку й навантаження на експертизу.

Подальше вдосконалення захисту прав споживачів потребує імплементації вимог POG/IDD у спрощеному, але обов'язковому форматі: кожен продукт повинен мати файл-карту цільового ринку, ключові показники вартості та якості (KIDs/KPIs), а також план періодичного перегляду. Регуляторно слід уніфікувати «ключову інформацію для споживача» на одній сторінці, запровадити єдиний стандарт розкриття винятків та франшиз, обов'язковий cooling-off період для роздрібних договорів, а також процедуру швидкого позасудового врегулювання спорів за моделлю страхового омбудсмана з процесуальними строками, які підлягають контролю з боку НБУ.

Цифровізація ринку має отримати нормативну «дорожню карту». Пропонується законодавчо закріпити принцип «digital-by-default» для укладання та обслуговування договорів, дозволити повноцінний дистанційний KYC через «Дію» і відео-ідентифікацію, легалізувати дистанційну експертизу збитків із використанням геотегованих матеріалів і мобільних SDK-оглядів та встановити правовий режим «відкритого страхування» (open insurance) — стандартизовані API для обміну полісними і збитковими даними між страховиками, банками й сервісами за згодою клієнта.

Паралельно потрібні мінімальні стандарти кібер-стійкості для страхових компаній і їхніх аутсорсерів за логікою NIS2. Класи інцидентів, строки повідомлення, вимоги до хмарних провайдерів, незалежні аудити, а також обов'язкове приєднання до галузевого центру обміну кібер-інформацією.

Фінансово-податкові умови мають заохочувати стійкість і довгі гроші, тобто, запровадити податково-нейтральний режим для переходу на облік за IFRS 17, дозволити прискорену амортизацію IT-інвестицій, віднести витрати на кібер-безпеку та незалежні стрес-тести до валових витрат, а для life-страхування – запровадити обмежене відновлення податкових стимулів, для довгострокових накопичувальних програм із жорстким POG-контролем, щоб уникнути неправильного продажу.

Для підвищення ринкової місткості катастрофічних ризиків, слід дозволити випуски простих структур катастрофічних облігацій під державні або муніципальні програми відновлення з пруденційними лімітами участі страховиків.

Вважаємо, що такий пакет цільових змін закриває регуляторні «білі плями» воєнного часу: гарантування виплат поза ОСЦПВ, державний бек-стоп для екстремальних ризиків, пропорційний і водночас вимогливий ризик-нагляд, цифрова інфраструктура «за замовчуванням», прозора конкуренція за якість врегулювання та потужні запобіжники проти кібер- і страхового шахрайства. Зазначене створює керований перехід від «виживання» до стійкого зростання страхового сектору й підвищує довіру споживачів у найбільш чутливих сегментах ринку.

Окрім нормативних змін, значні резерви вдосконалення закладені у площині менеджменту, операційної діяльності та технологій страхових компаній. Сучасні виклики – від економічної турбулентності до війни – вимагають від страховиків гнучкості, інноваційності та клієнтоорієнтованості. Одним із напрямів є цифрова трансформація страхового бізнесу. Пандемія COVID-19, а згодом воєнний стан, стимулювали перехід страхових послуг в онлайн та віддалене обслуговування.

Як показує досвід сусідніх країн, що динамічно розвиваються, наприклад Польщі, цифровізація стає вагомим фактором конкурентоспроможності на страховому ринку. У польському секторі страхування деякі компанії вже автоматизували врегулювання збитків та перенесли IT-системи в хмарні сервіси,

тоді як інші тільки розпочинають цей шлях; водночас спільною тенденцією є орієнтація на глибоку аналітику даних про клієнтів для персоналізації продуктів. Гіпер-персоналізація (врахування індивідуальних характеристик клієнта при формуванні пропозиції) дозволяє конкурувати не лише ціною, а й якістю обслуговування та точністю задоволення потреб страхувальника [50].

Для українських компаній інвестиції в сучасні ІТ-рішення, побудову єдиних клієнтських баз даних, аналітику великих даних та штучний інтелект стають нагальною потребою. Вже у 2024 – 2025 роках ряд українських страховиків оголосили про впровадження AI-систем для скорингу збитків і чат-ботів для консультування клієнтів, що демонструє початок цієї цифрової трансформації. Наприклад, окремі страхові компанії розробляють мобільні додатки для повного циклу послуг – від купівлі полісу до повідомлення про подію і відстеження статусу виплати.

Не менш значущим напрямом операційних інновацій є удосконалення процесів врегулювання збитків і підвищення якості клієнтського сервісу. Швидке та справедливе врегулювання страхових випадків безпосередньо впливає на рівень довіри до страхування. Впровадження обов'язкового прямого врегулювання в автострахуванні, згадане вище, – це лише один із прикладів. Страховим компаніям доцільно поширювати принцип «клієнтського центру» і на інші види страхування. Йдеться про проактивне інформування клієнтів, скорочення бюрократії при оформленні виплат, впровадження електронного документообігу замість паперових довідок, використання фотографій чи відео від клієнта для дистанційної оцінки збитку тощо [51].

Забезпечення фінансової стійкості страхових компаній – умова їх надійної роботи, особливо в умовах воєнних ризиків та економічної нестабільності. Окрім виконання нових норматив вимог щодо капіталу, страховики мають удосконалювати системи управління ризиками та актуарні практики. Впровадження на рівні компаній сучасних підходів до оцінки ризиків (Economic Capital Modelling, стрес-тестування, сценарний аналіз) дозволить підготуватися до потенційних шоків [51].

Велику увагу слід приділяти перестрахуванню, як механізму підвищення надійності покриття великих збитків. Компанії мають розширювати співпрацю з міжнародними перестраховиками та страховими пулами, щоби покривати катастрофічні ризики і великі промислові об’єкти.

У світі існують приклади, коли національні страховики об’єднуються для спільного покриття особливо великих ризиків. В Україні діє Ядерний страховий пул для покриття відповідальності АЕС, але його власних ресурсів вистачає менш ніж на 10% від необхідного покриття, решту ризику беруть на себе іноземні партнери, що свідчить, що без інтеграції у глобальний страховий ринок та залучення перестрахової підтримки важко забезпечити повну фінансову надійність [52], тому напрям вдосконалення – це вихід українських страховиків на міжнародні ринки перестрахування, вступ до світових об’єднань (наприклад, співпраця з Lloyd’s, міжнародними брокерами) та підвищення кредитного рейтингу, що відкриє доступ до більшої перестрахувальної ємності.

Операційна стійкість, також, включає управління ліквідністю та активами.

В сучасних умовах страховикам варто вдосконалювати інвестиційну політику: дотримуватися принципів диверсифікації активів, уникати ризикових вкладень, які не відповідають новим критеріям НБУ, збільшувати частку високоліквідних інструментів (депозити в надійних банках, державні облігації України тощо). Наявність адекватного запасу ліквідності дозволяє безперебійно виконувати зобов’язання перед клієнтами навіть у періоди пікових виплат.

У воєнний час набуло значення й оперативне резервування коштів на випадок надзвичайних ситуацій (наприклад, масованих ракетних ударів, що можуть призвести до одночасних численних звернень клієнтів). Тут страховики можуть використовувати інструменти перестрахування збитків від надзвичайних подій або домовленості про екстрену фінансову підтримку з боку материнських груп чи держави.

Окремо слід виділити інновації у страхових продуктах, які здатні підвищити як стійкість ринку, так і його адаптивність до нових викликів. З початком повномасштабної війни 2022 року, стало очевидно, що класичні

страхові продукти не покривають багатьох актуальних ризиків, пов'язаних із воєнними діями. Більшість стандартних полісів майнового страхування та страхування від перерв у бізнесі містять застереження про виняток воєнних ризиків [53]. Це означало, що значні втрати від ракетних обстрілів, бойових дій тощо випали з поля страхової відповідальності, що підривало саму ідею страхування в очах суспільства під час війни.

Проте українські страховики оперативно відреагували на цю проблему. Вже з осені 2022 року, ряд компаній почав пропонувати спеціальні страхові продукти, що частково покривають воєнні ризики для населення, зокрема, були розроблені додаткові опції до полісів життя та здоров'я, що гарантують виплату у разі травми або загибелі внаслідок військових дій, а також продукти страхування житла і автомобілів від пошкоджень, спричинених ракетними обстрілами, вибуховими хвилями чи уламками [51].

Спершу такі пропозиції з'явилися для фізичних осіб (власників квартир, приватних будинків, авто), а вже у 2023 році, окремі страховики почали пропонувати воєнні ризики і для малого та середнього бізнесу. Звісно, покриття воєнних ризиків надається з істотними обмеженнями. Воно не діє на територіях активних бойових дій чи окупованих землях, має відносно невеликі ліміти відповідальності (наприклад, до 50 тис. євро для майна фізосіб) та часто здійснюється без перестрахування, тобто в межах фінансових можливостей самого страховика [51].

Попри ці обмеження, поява таких продуктів стала інноваційним проривом на ринку і важливим сигналом для споживачів. Страхові компанії продемонстрували готовність брати на себе нові ризики та бути корисними клієнтам у найважчі часи, що позитивно впливає на довіру. Надалі цей напрям має розвиватися, потенційно можуть з'явитися страхові рішення з ширшим покриттям війни, якщо буде налагоджена співпраця з державою чи міжнародними партнерами щодо розподілу таких надзвичайних ризиків. Перспективним є використання параметричних продуктів страхування, коли виплата прив'язана до факту настання певної події (наприклад, ракетного удару

по геолокації) без традиційного оцінювання збитків. Такі продукти вже застосовуються у світовій практиці для покриття ризиків стихійних лих і можуть бути адаптовані для українських реалій.

Важливим складником підвищення довіри клієнтів є запровадження дієвих механізмів захисту прав споживачів та підвищення прозорості діяльності страховиків. Наразі функції нагляду за ринком перейшли до НБУ, і регулятор впроваджує нові підходи, зокрема інститут Consumer Protection. Його завдання – розгляд скарг споживачів, моніторинг практики виплат та продажів. Варто, створити ефективну систему страхового омбудсмана або розширити повноваження МТСБУ щодо контролю за дотриманням страховиками правил ринку, наприклад, МТСБУ вже давно веде рейтинг страхових компаній на ринку ОСЦПВ за такими показниками, як швидкість і повнота виплат, кількість скарг клієнтів, наявність штрафних санкцій. Публічність цих рейтингів стимулює компанії поліпшувати показники сервісу, адже клієнти обирають страховика і за репутацією.

Аналогічні рейтинги або показники, необхідно, впровадити й на рівні всього ринку (за участю НБУ чи профільних асоціацій), що підвищить транспарентність і підзвітність страховиків перед суспільством.

Отже, управлінські та операційні новації, такі як: цифровізація, клієнтоорієнтованість, нові продукти під актуальні ризики та посилення фінансового менеджменту, є другим ключовим напрямом вдосконалення страхового бізнесу. Страхові компанії, що швидко адаптуються до сучасних умов і впроваджують кращі бізнес-практики, зможуть не лише втриматися на плаву, але й закласти основу для стрімкого зростання після стабілізації ситуації в країні.

Український страховий ринок знаходиться на етапі, коли досвід інших країн може стати дороговказом для ефективних реформ та інновацій. Звісно, пряме копіювання моделей недоречне через унікальність умов (насамперед, триваюча повномасштабна війна). Проте аналіз кращих практик держав, що мали схожі виклики – трансформацію економіки, інтеграцію до європейського

простору, або навіть відновлення після збройних конфліктів – є цінним для визначення стратегічних напрямів удосконалення українського страхування.

Досвід країн ЄС, які пройшли шлях реформування страхового сектору, особливо релевантний в контексті імплементації норм ЄС в Україні, наприклад, Польща, Литва, Хорватія – держави, що колись мали перехідну економіку і невеликий за розміром страховой ринок, але завдяки євроінтеграційним реформам змогли вибудувати стійку систему страхування. Усі ці країни після вступу до ЄС впровадили директиви Solvency II, що підвищило вимоги до капіталу та ризик-менеджменту страховиків, і як результат – жодна значуща страхова компанія в них не збанкрутувала у останні роки, навіть попри виклики (кризи 2008 та 2020 років) [52].

Україна, прагнучи членства в ЄС, фактично рухається тим же курсом. Новий закон про страхування безпосередньо адаптує багато положень Solvency II, що було підкреслено і керівництвом НБУ.

Політика «чистки» ринку від ненадійних гравців та консолідації навколо капіталізованих компаній, яку проводить зараз Україна, також відповідала свого часу практикам регуляторів у країнах Східної Європи. Зокрема, у Польщі після реформ 2000-х років ринок сконцентрувався навколо кількох великих груп (включно з державною PZU та іноземними інвесторами), що забезпечило високу фінансову стійкість і довіру населення до страхування.

Важливий урок з міжнародного досвіду полягає у необхідності належного нагляду за діяльністю страховиків та жорсткого дотримання принципів добросовісної конкуренції.

В країнах Балтії (Литва, Латвія, Естонія) регулятори підтримували конкуренцію, але водночас не допускали демпінгових воєн тарифів у обов’язкових видах страхування – діяв зрілий саморегулівний підхід, коли асоціації страховиків спільно узгоджували правила ринку. Для України, з її досвідом цінового демпінгу в автосегменті до 2022 року, цей досвід є застереженням. Запровадження вільного ціноутворення повинно супроводжуватися контролем за платоспроможністю страховиків і якістю

виконання ними зобов'язань, щоби не допустити недобросовісної конкуренції «за рахунок» клієнтів [54; 55].

Окремий пласт міжнародного досвіду – управління надзвичайними ризиками та відшкодування збитків від катастроф і воєн. Деякі країни виробили власні механізми компенсації, які можуть бути цікавими Україні. Яскравий приклад – Ізраїль, держава, що фактично постійно живе під загрозою воєнних дій. В Ізраїлі діє спеціальна система державних компенсацій: згідно із законодавством, держава бере на себе відповідальність за відшкодування громадянам прямої та побічної шкоди, завданої внаслідок актів війни чи тероризму. Створено урядовий компенсаційний фонд, з якого громадяни можуть отримати кошти за зруйноване чи пошкоджене житло, втрачене майно, бізнес та навіть за вимушений простій підприємств під час воєнного конфлікту. Завдяки цьому приватні страхові компанії в Ізраїлі звільнені від покриття більших воєнних ризиків, що в іншому разі були б для них непідйомними. Натомість страховики концентруються на стандартних ризиках (автострахування, майно, життя тощо), знаючи, що надзвичайні збитки компенсує держава [56].

Для українських реалій, де масштаби руйнувань від війни колосальні, запозичення такого підходу могло б значно прискорити післявоєнне відновлення і зміцнити довіру до страхового механізму. Якщо громадяни бачитимуть, що держава через спеціальний фонд чи програму гарантує компенсацію за воєнні збитки (можливо, у співпраці з міжнародними донорами), вони більш охоче страхуватимуть своє майно від інших ризиків, розуміючи, що система працює комплексно.

Крім того, Ізраїль нещодавно продемонстрував ще один приклад державно-приватного партнерства у страхуванні воєнних ризиків. У 2023–2025 роках уряд надав державні гарантії на суму 8 млрд. дол. для страхового покриття воєнних ризиків в авіаційній галузі. Ця програма дозволила національним та іноземним авіаперевізникам продовжувати польоти навіть під загрозою ракетних обстрілів, оскільки держава фактично взяла на себе роль перестраховика останньої інстанції [56].

Україна може врахувати цей досвід для підтримки критично важливих галузей економіки (авіація, енергетика, морські перевезення): на перехідний період держава спільно зі страховиками може розробити механізм гарантування страхових виплат за подіями воєнного характеру, що забезпечить безперервність економічної діяльності.

Корисним буде, також, досвід країн, які відновлювали страхові ринки після воєн або масштабних криз. Хорватія, що пережила збройний конфлікт на початку 1990-х, у наступні десятиліття здійснила повну перебудову фінансового сектору. У 1990-х держава була змушена частково компенсувати втрати громадян за зруйноване житло (зокрема, через спеціальні програми відбудови), адже страховики того часу не мали ні ресурсів, ні довіри для покриття таких збитків. Проте вже з початку 2000-х, за допомоги європейських партнерів, було створено сучасну інфраструктуру страхового нагляду, прийнято законодавство, сумісне з ЄС, і залучено іноземних стратегічних інвесторів у страхові компанії. Сьогодні хорватський ринок інтегрований у загальноєвропейський: великі австрійські, італійські, німецькі страхові групи присутні в Хорватії, забезпечуючи перенесення найкращих практик і фінансову підтримку [57].

Для України, яка після перемоги також потребуватиме притоку капіталу та експертизи, відкриття страхового ринку для іноземних інвесторів може стати одним із напрямів вдосконалення. Нині частка іноземного капіталу в українському страхуванні обмежена (за останні роки деякі міжнародні групи залишили ринок через ризики), але у разі покращення умов безпеки й нормативного поля, повернення великих західних страховиків (Allianz, AXA, Vienna Insurance Group тощо) було б значним плюсом для конкуренції і довіри.

Досвід іншої країни – Грузії – теж може дати корисні уроки. Після військового конфлікту 2008 року та економічної кризи Грузія сфокусувалася на дерегуляції і стимулюванні конкуренції у фінансовому секторі. Страховий ринок Грузії хоча й невеликий, але вирізняється інноваціями. Там запроваджено електронну систему продажу полісів Зеленої карти для автотранспорту, активно розвивається агрострахування з державною підтримкою (часткове субсидування

страхових премій фермерам) та впроваджуються пілотні проєкти обов'язкового медичного страхування. Україна вже має схожі ініціативи (програми агрострахування з державною підтримкою відновлено у 2023 році задля захисту посівів під час війни), але досвід Грузії показує важливість політичної волі у просуванні нових видів страхування. Навіть у країні з обмеженими ресурсами можливо підвищувати проникнення страхових послуг, якщо вдало поєднати інтереси держави, бізнесу і міжнародних донорів [58].

Отже, міжнародний досвід підтверджує, що напрямами вдосконалення українського страхового ринку мають стати: гармонізація регулювання з найкращими світовими стандартами, впровадження державних чи публічно-приватних механізмів покриття екстремальних ризиків (як-то війна, тероризм, стихійні лиха), стимулювання інновацій та конкуренції на основі якості послуг, а не лише ціни, а також залучення іноземного капіталу і ноу-хау. Врахування цього досвіду з поправкою на українські реалії дозволить швидше відновити та розвинути страховий сектор.

Специфіка українського страхового ринку в умовах війни полягає у високому рівні системного ризику та потрясінь, що вимагає нестандартних рішень. Ефективними і доцільними є заходи, які одночасно підвищують надійність страховиків і захищають споживачів. До них належать: поступове впровадження повномасштабної системи гарантування виплат (через фонди чи бюро) для найважливіших видів страхування; створення державно-приватних програм перестрахування воєнних ризиків, щоб розділити тягар катастрофічних збитків; підтримка цифрових інновацій на законодавчому рівні (спрощення процедур електронного укладання договорів, легалізація використання новітніх технологій у страховій діяльності). Важливо також продовжити інтеграцію з європейським фінансовим простором – участь України у міжнародних страхових угодах, обмін інформацією з іноземними регуляторами та допуск на ринок глобальних гравців під наглядом НБУ сприятимуть притоку капіталу й технологій.

ВИСНОВКИ

У процесі написання кваліфікаційної роботи було визначено теоретичні засади, проаналізовано сучасний стан та окреслено напрями вдосконалення діяльності страхових компаній на фінансовому ринку України. Отримані результати дозволили сформулювати низку узагальнень і висновків, що відображають ключові тенденції розвитку страхового сектору та перспективи його подальшої модернізації.

Встановлено, що діяльність страхових компаній являється специфічним видом господарської діяльності, спрямованим на захист майнових інтересів громадян і підприємств у разі настання ризикових подій.

Визначення поняття «страхова діяльність» у науковій літературі різняться, проте всі вони підкреслюють її правове регулювання, наявність ризикової складової та фінансово-захисний характер.

Основу функціонування страховиків становлять принципи вільного вибору, відкритості, страхового захисту, відповідності відшкодування, перестрахування, диверсифікації та інші, які забезпечують збалансованість інтересів сторін і стабільність страхового ринку.

Діяльність компаній реалізується у формах добровільного та обов’язкового страхування, а їхні основні функції – контролююча, ризикова, превентивна, заощаджувальна й інвестиційна – визначають значний вплив страхування на економічний розвиток.

Огляд нормативно-правового забезпечення діяльності страхових компаній виявив, що до 2021 році українське законодавство було застарілим і не відповідало європейським стандартам. Реформа «Спліт» та ухвалення нового ЗУ «Про страхування» започаткували перехід до сучасної моделі регулювання, де ключова роль відведена НБУ. Передача повноважень НБУ сприяла оновленню нормативної бази, встановленню чітких вимог до ліцензування, корпоративного управління та управління ризиками. Запроваджені регуляторні зміни зміцнили фінансову стійкість страхових компаній, підвищили рівень прозорості та захист

прав споживачів. Проте інтеграція європейських підходів та міжнародних принципів IAIS створює передумови для формування конкурентоспроможного та стійкого страхового сектору в Україні.

Аналіз стану страхових компаній на фінансовому ринку України, у 2020 – 2025 роках, показав, що галузь функціонувала в умовах значного зовнішнього тиску – воєнних дій, економічної нестабільності та трансформації регуляторного середовища. Основною тенденцією стало суттєве скорочення кількості учасників ринку: від понад двохсот компаній у 2020 році, до менш ніж сімдесяти 2024 року, стали процеси консолідації та посилення концентрації ринку навколо фінансово стійких компаній. Така тенденція, з одного боку, підвищує керованість і прозорість ринку, а з іншого створює ризики надмірної залежності від обмеженого кола страховиків.

Водночас, фінансові результати демонструють протилежну динаміку: обсяги страхових премій і виплат мають зростаючу тенденцію, що пояснюється як підвищенням вартості страхових продуктів, так і зростанням ризиковості середовища. Особливо показовим є зростання рівня страхових виплат, що позитивно впливає на довіру населення до страхових компаній. У той же час різке скорочення кількості укладених договорів та низький рівень проникнення страхування у ВВП підтверджують недостатню інтегрованість страхування у фінансову систему держави. Значну роль у трансформації ринку відіграла цифровізація, зокрема, майже повний перехід ОСЦПВ у електронний формат, що відповідає сучасним європейським практикам. Однак, залишаються й проблеми: обмежена перестрахувальна місткість на міжнародних ринках, потреба в докапіталізації компаній, залежність від автострахування як основного сегменту, а також нерівномірне відновлення добровільних видів страхування (життя, майна, медичного).

Дослідження основних показників діяльності провідних страхових компаній України засвідчило значну диференціацію їх фінансових результатів і стратегій. Найбільші компанії (АРКС, УНІКА, ІНГО, ТАС) демонструють високі обсяги премій, виплат і прибутків, що підтверджує їх стійкі позиції та здатність

ефективно управляти ризиками, у той же час, окремі компанії мають нижчі показники рентабельності та платоспроможності, що обмежує їх потенціал на ринку.

Виявлено, що більшість лідерів підтримують баланс між активами та резервами, хоча в окремих випадках спостерігається залежність від страхових резервів. Позитивною тенденцією є збереження прибутковості більшості компаній навіть в умовах воєнних викликів, що свідчить про адаптивність та стабільність галузі. Водночас зростання вимог до ризик-менеджменту й перехід до європейських стандартів нагляду потребують від страховиків додаткових ресурсів, що може спричинити подальшу консолідацію ринку.

Подальший розвиток галузі потребує системних змін, орієнтованих як на внутрішні механізми управління компаніями, так і на зовнішнє регуляторне середовище. Насамперед, важливим є підвищення рівня фінансової стійкості страховиків шляхом нарощення капіталу, вдосконалення системи управління ризиками та розширення можливостей перестрахування, особливо щодо воєнних ризиків.

Значну увагу слід приділяти цифровізації страхових послуг, розвитку електронних сервісів та впровадженню інноваційних продуктів, що дозволить підвищити доступність і зручність для клієнтів, а також сприятиме інтеграції в європейський фінансовий простір.

Пріоритетним напрямом виступає удосконалення нормативно-правового поля, з урахуванням міжнародних стандартів (зокрема Solvency II) та вимог до прозорості корпоративного управління, що забезпечить довіру споживачів до страхових компаній і сприятиме залученню іноземних інвестицій у сектор. Особливе значення має розширення сегменту добровільного страхування (життя, майнового, медичного), що дозволить збалансувати структуру ринку, зменшити його залежність від автострахування та підвищити роль страхування у забезпеченні соціально-економічної стабільності держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гудзинська Л.Ю., Грипа В.А. Інвестиційна діяльність страхових компаній України в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 61. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-138.

2. Абдуллаєва А.Є., Поплавська С.М. Шляхи підвищення ефективності діяльності страхових компаній на ринку страхових послуг України. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 39. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-7.

3. Коваль П.О., Мікуляк К.А. Забезпечення ефективності діяльності страхових компаній. *Трансформація страхового ринку України в світлі сучасних економічних викликів:* матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф. здобувачів вищої освіти та молодих учених (м. Миколаїв, 18–19 квіт. 2023 р.). Миколаїв: МНАУ, 2023. С. 27–28.

4. Бровко Л.І., Савінова Ю.В. Діджиталізація діяльності страхової компанії як елемент забезпечення її фінансової стійкості. *Інноваційна економіка*. 2023. Вип. 4. URL: https://core.ac.uk/download/pdf/599795040.pdf.

5. Копилюк О., Штефанеса А. Вплив ризиків на діяльність страхових компаній. *Трансформація національної моделі фінансово-кредитних відносин: виклики глобалізації та регіональні аспекти:* зб. матеріалів VIII Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Ужгород, 1 груд. 2023 р.). Ужгород: ДВНЗ "УжНУ", 2023. С. 229–230.

6. Глухова В.І., Крот Л.М. Управління ризиками діяльності страхових компаній в контексті фінансової безпеки. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 54. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-54-81.

7. Дранус В., Дранус Л., Трушкіна Н. Інноваційні підходи до управління платоспроможністю страхових компаній в Україні. *Вісник Львівського національного університету природокористування: Серія Економіка АПК*. 2023. Вип. 30. URL: https://doi.org/10.31734/economics2023.30.151.

8. Гладчук О.М. Фінансова безпека українських страхових компаній у сучасних реаліях. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 55. URL:

https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-40.

9. Марина А.С., Пеценко М.В. Страховий ринок України в умовах війни. *Цифрова економіка та економічна безпека.* 2023. Вип. 5/05. URL: https://doi.org/10.32782/dees.5-7.

10. Марценюк О.В., Руда О.Л. Діяльність страхових компаній в умовах воєнного стану та їх роль у післявоєнному відновленні України. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики.* 2024. Вип. 1/67. URL: 10.37128/2411-4413-2024-1-1.

11. Про страхування: Закон України від 18.11.2021 р. № 1909-IX. Дата оновлення: 01.01.2025. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#top (дата звернення: 04.03.2025).

12. Гладчук О.М., Кучерівська С.С. *Страхова діяльність:* метод. реком. Чернівці: Чернівец. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2023. URL: https://archer.chnu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/6761/H-024_Гладчук_Кучерівська_Страхова%20діяльність_на%20сайт.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

13. Запорожець К. Економічна сутність страхової діяльності та страхового ринку. *Вісник студентського наукового товариства «ВАТРА» Вінницького торговельно-економічного інституту ДТЕУ.* 2022. Вип. 149. С. 52–60. URL: http://vtei.com.ua/doc/11konf/zb16.pdf#page=52.

14. Задихайло Д.В., Пашков В.М., Бойчук Р.П. *Господарське право:* підручник. Харків: Право, 2012. URL: https://westudents.com.ua/glavy/59037-1-ponyattya-strahovo-dyalnost.html.

15. Журавка О.С., Бухтіарова А.Г., Пахненко О.М. Страхування: навч. посіб. Суми: Сумський державний університет, 2020. 350 с. URL: https://fpk.in.ua/images/biblioteka/3fmb_finan/Zhuravka_strakhuvannia.pdf.

16. Слободян В.М. *Страхова діяльність в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку:* кваліф. роб. Чортків: Чортків. навч.-наук. інст. підприємництва і бізнесу, 2023. URL: https://scholar.googleusercontent.com/scholar?q=cache:W-4agNPwkoYJ:scholar.google.com/&hl=uk&as_sdt=2005&sciodt=0,5.

17. Про затвердження Положення про характеристики та класифікаційні ознаки класів страхування, особливості здійснення діяльності зі страхування та укладання договорів за класами страхування: Проект постанови Правління Національного банку України (презентаційні матеріали). 2023. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/proekt_pr_2023-06-29.pdf?v=5 (дата звернення: 05.03.2025).

18. Про затвердження Положення про характеристики та класифікаційні ознаки класів страхування, особливості здійснення діяльності зі страхування та укладання договорів за класами страхування: Постанова Правління Національного банку України від 25.12.2023 р. № 182. Дата оновлення: 29.06.2024. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0182500-23#Text (дата звернення: 05.03.2025).

19. Кравченко В. Класифікація страхування. *LivingFo.: Фінанси.* 2022. URL: https://livingfo.com/klasyfikatsiia-strakhuvannia/.

20. Офіційне Інтернет-представництво Національного банку України: Звіт про фінансову стабільність, грудень 2021 року. 2021. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2021-H2.pdf?v=12 (дата звернення: 14.03.2025).

21. Скрипник Г.О., Якименко В.П. Діяльність страхових компаній України в умовах воєнного стану. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2024. Вип. 2/11. URL: https://doi.org/10.32782/dees.11-23.

22. Офіційне Інтернет-представництво Національного банку України: Проект СПЛІТ і що він змінить у фінансовому секторі. 2020. URL: https://events.bank.gov.ua/nbuexpress/src/files/СПЛІТ.pdf (дата звернення: 14.03.2025).

23. Офіційне Інтернет-представництво Національного банку України: Біла книга "Майбутнє регулювання ринку страхування". 2020. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/White_paper_insurance_2020.pdf?v=12 (дата звернення: 15.03.2025).

24. У ЄС закликали Раду схвалити закон про "спліт". *Українська*

правда:*Економічна правда.* 2019. URL: https://epravda.com.ua/news/2019/02/7/645055/.

25. Офіційне Інтернет-представництво Національного банку України: Національний банк оприлюднив бачення майбутнього регулювання страхового ринку України. 2020. URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-oprilyudniv-bachennya-maybutnogo-regulyuvannya-strahovogo-rinku-ukrayini (дата звернення: 16.03.2025).

26. Офіційне Інтернет-представництво Національного банку України: Регулювання ринку небанківських фінансових послуг (Страхування). 2025. URL: https://bank.gov.ua/ua/supervision/regulation-nonbank-fs-market/insurance (дата звернення: 16.03.2025).

27. Офіційне Інтернет-представництво Національного банку України: Регулювання ринку небанківських фінансових послуг. 2025. URL: https://bank.gov.ua/ua/supervision/regulation-nonbank-fs-market (дата звернення: 16.03.2025).

28. Офіційне Інтернет-представництво Національного банку України: Звіт про фінансову стабільність, грудень 2024 року. 2024. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2024-H2.pdf?v=12 (дата звернення: 17.03.2025).

29. Колос Ю., Гембаровська Я. Новий Закон про страхування: ключові зміни. *Європейська Бізнес Асоціація.* 2024. URL: https://eba.com.ua/novyj-zakon-pro-strahuvannya-klyuchovi-zminy/ (дата звернення: 17.03.2025).

30. Офіційний сайт НБУ. URL: https://bank.gov.ua/ (дата звернення: 12.08.2025)

31. Валовий внутрішній продукт в Україні 2023. *ТОВ «МінфінМедіа».* URL: https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp (дата звернення: 14.08.2025)

32. Основні тенденції страхового ринку у 2024 році. *Ліга страхових організацій України.* URL: https://uainsur.com/osnovni-tendentsii-strakhovoho-rynku-u-2024-rotsi/ (дата звернення: 10.08.2025)

33. Черняховський В. План Маршалла для укра- їнського страхового ринку. *НВ Бізнес.* 2022. URL: https://biz.nv.ua/ukr/experts/yak-vplinula-viyna-na-strahoviy-rinok-ekspert-ostanninovini-50237940.html (дата звернення: 24.08.2025).

34. Рибак О., Сенчук Г. Дослідження фінансового стану страхових компаній в період дії воєнного стану. *Економіка та суспільство (63).* 2024. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-63-65 (дата звернення: 24.08.2025).

35. Основні тенденції страхового ринку України за підсумками 9 місяців 2024 року. *Ліга страхових організацій України.* URL: https://uainsur.com/osnovni-tendentsii-na-strakhovomu-rynku/ (дата звернення: 25.06.2025).

36. Наглядова статистика. *Національний банк України.* URL: https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist (дата звернення: 24.06.2025).

37. Добрик Л., Абрамов М., Рябінін І. Воєнний вплив на страховий ринок України: аналіз перешкод та реструктуризація фінансового ландшафту. *Review of transport economics and management.* 2023. Iss. 10(26). С. 218-229

38. Паращук О. Страховий ринок України. Підсумки 1 кварталу 2025 року. *Forinsurer.* URL: https://forinsurer.com/ (дата звернення: 10.08.2025)

39. Чуницька І.І., Богріновцева Л.М. Особливості діяльності страхових компаній на фінансовому ринку України в умовах воєнного стану. *Інфраструктура ринку.* Випуск 71. 2023. С. 251-258

40. Колінець Л., Панухник О., Крупка А., Зарічна Н., Лавров, Р., Хропонюк Д. Фінансові та інституційні аспекти розвитку страхового ринку за умов пандемії 2020-2021 і війни 2022-2023: на прикладі страхових компаній України. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice, 5(52), 202.* P. 97–110. URL: https://doi.org/10.55643/fcaptp.5.52.2023.4158

41. Показники діяльності страховиків. *Національна асоціація страховиків України.* URL: https://nasu.com.ua/#top (дата звернення: 02.09.2025).

42. Рейтинг страхових компаній України в 2025 році. *Forinsurer.* URL: https://forinsurer.com/ratings/nonlife (дата звернення: 02.09.2025).

43. Звіт про стан і розвиток страхового ринку України у 2024 році.

Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua (дата звернення: 02.09.2025).

44. Огляд страхового ринку України за 2024 рік. *Національна асоціація страховиків України.* URL: https://nasu.com.ua (дата звернення: 03.09.2025).

45. Показники фінансової звітності страхових компаній України. *OpenDataBot.* URL: https://opendatabot.ua (дата звернення: 03.09.2025).

46. Статистика. *МТСБУ.* URL: https://mtsbu.ua/about/statistics (дата звернення: 02.09.2025).

47. Глухова В.І., Крот Л.М. Управління ризиками діяльності страхових компаній в контексті фінансової безпеки. *Економіка та суспільство.* Вип. 54. 2023. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-54-81 (дата звернення: 04.09.2025).

48. Бровко С. Страхування в умовах воєнного стану: виклики та перспективи. *Економіка та суспільство.* 2024. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-67-24 (дата звернення: 04.09.2025).

49. Ситник Н.С., Михайлюк М.В. Загрози та ризики фінансової безпеки страхового ринку України в умовах війни. *«Young Scientist» № 5 (117).* 2023. URL: https://doi.org/10.32839/2304-5809/2023-5-117-33 (дата звернення: 04.09.2025).

50. Poland insurance survey 2023. *Capso.* URL: https://www.capco.com/intelligence/capco-intelligence/poland-insurance-survey-2023#:~:text=architectures%20a%20priority%C2%A0within%20data%20strategies (дата звернення: 04.09.2025).

51. Yastreb D. A frontline perspective: the impact of war on Ukraine's insurance market. *Insurance eurape.* 2024. URL: https://insuranceeurope.eu/news/3222/denis-yastreb-a-frontline-perspective-the-impact-of-war-on-ukraine-s-insurance-market#:~:text=Easing%20regulation%20for%20insurance%20companies,from%20March%202022 (дата звернення: 05.09.2025).

52. Тарасовський Ю. Частина страхових компаній може залишити ринок. *Forbes*. URL: https://forbes.ua/news (дата звернення: 05.09.2025).

53. Staguh J., Bandura R. Insurance as a Critical Enabler for Investing in Ukraine.

CSIS. URL: https://www.csis.org/analysis/ (дата звернення: 05.09.2025).

54. The CC fines the LTAB for unjustified membership fees. *Competition Council of Latvia*. 2024. URL: https://www.kp.gov.lv/en/article/cc-fines-ltab-unjustified-membership-fees (дата звернення: 03.09.2025).

55. Queries — Motor insurance calculator. *Estonian Motor Insurance Bureau*. URL: https://www.lkf.ee/en/queries (дата звернення: 03.09.2025).

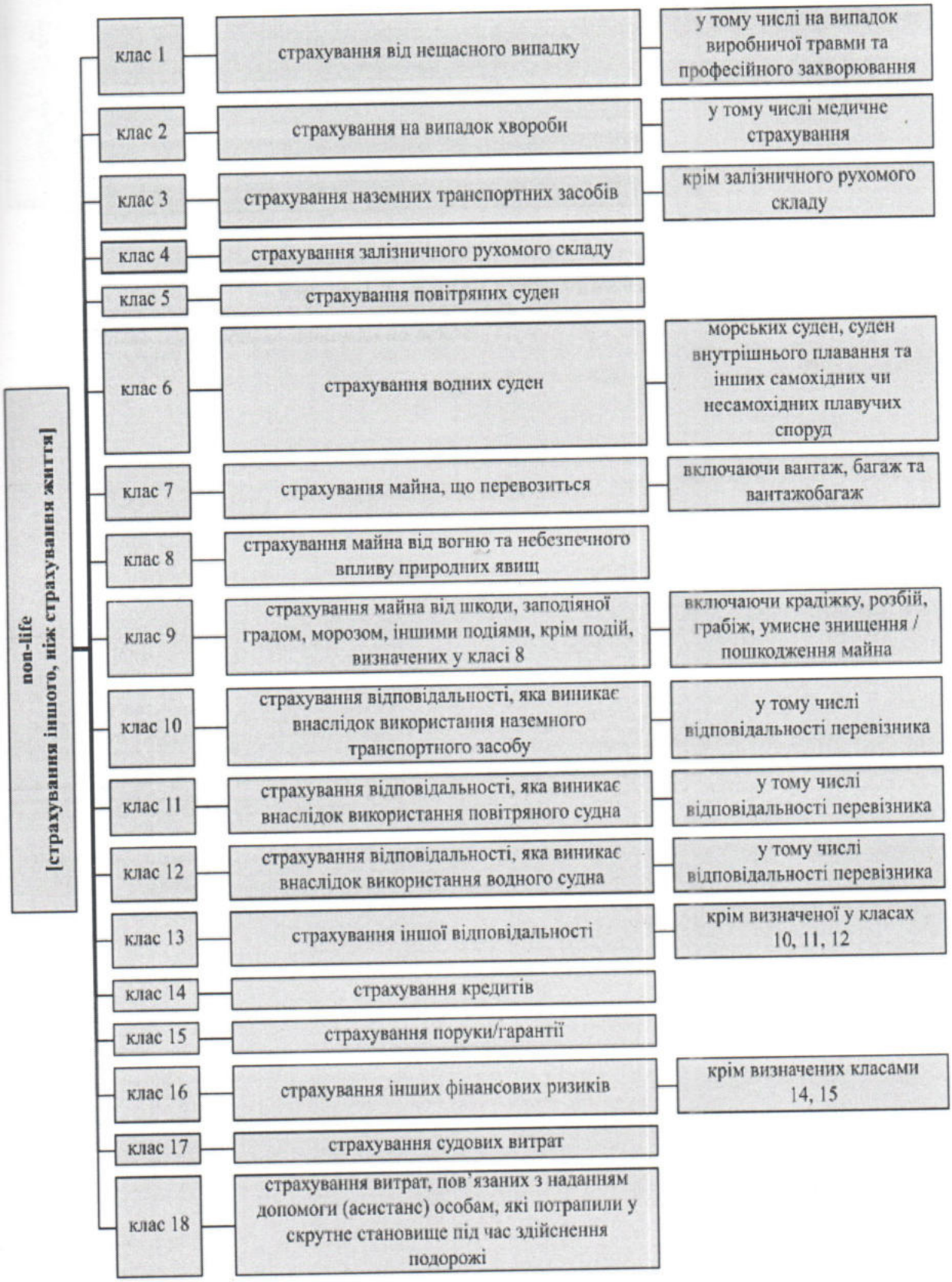
56. Wrobel S. Israel approves $8 billion war insurance cover for Israeli and foreign airlines. *The times of Israel*. URL: https://www.timesofisrael.com/ (дата звернення: 05.09.2025).

57. Croatian Financial Services Supervisory Agency. December 2024 Monthly Report. URL: https://www.hanfa.hr/news/december-2024-monthly-report/ (дата звернення: 03.09.2025).

58. Agroinsurance — program overview and updates. *Rural Development Agency (Georgia)*. 22.05.2025. URL: https://www.rda.gov.ge/en/articles/news/716631-agrodazghvevis-sakhelmtsipho-programashi-tsvlilebebi-shevida/ (дата звернення: 03.09.2025).

ДОДАТКИ

Додаток А

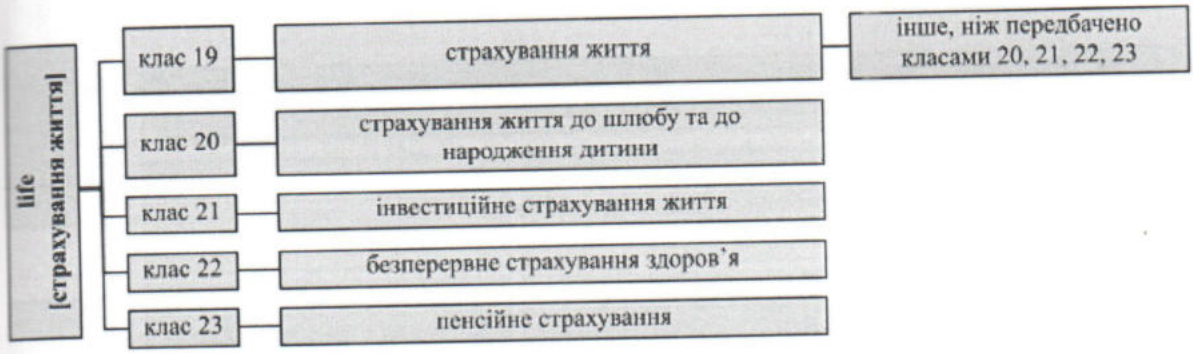

Рис. А.1.1. Класи страхування

Джерело: сформовано автором на основі [11; 17; 18].

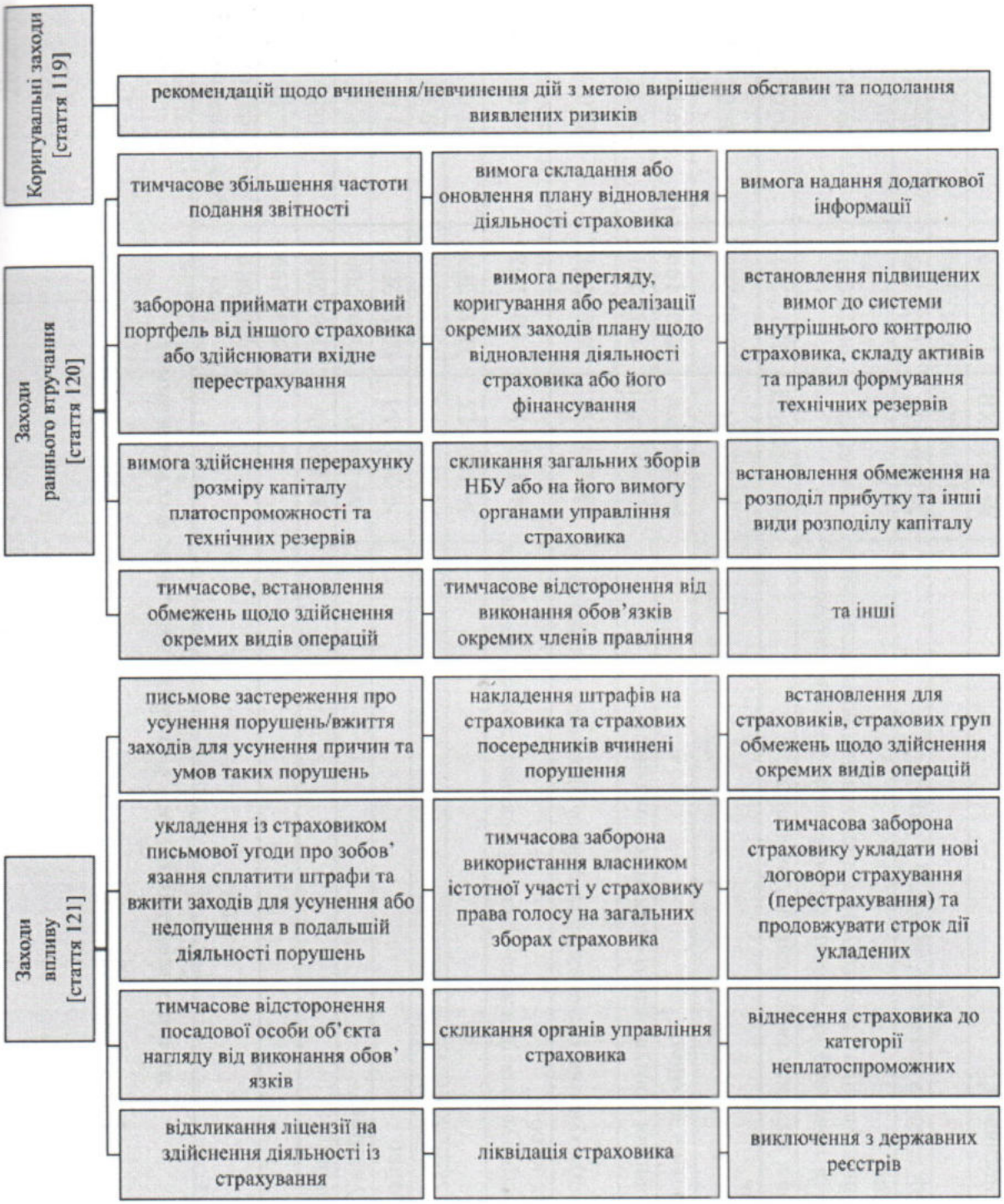

Рис. Б.1.1. Схематичне зображення різновиду заходів впливу застосовуваних НБУ по відношенню до УРСП

Джерело: створено автором на основі [11].

Додаток В.1

Перелік нормативно-правових актів, що регулюють діяльність страхових компаній на фінансовому ринку України (загальне регулювання)

№	НПА		Дата прийняття	Дата останньої редакції / Додаткова інформація
1	Конституція України	-	28.06.1996	01.01.2020
2	Цивільний кодекс України	№ 435-IV	16.01.2003	10.01.2025
3	Господарський кодекс України	№ 436-IV	16.01.2003	28.02.2025
4	Податковий кодекс України	№ 2755-VI	02.12.2010	01.04.2025
5	ЗУ "Про фінансові послуги та фінансові компанії"	№ 1953-IX	14.12.2021	30.12.2024
6	ЗУ "Про страхування"	№ 1909-IX	18.11.2021	01.01.2025
7	ЗУ "Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів"	№ 3720-IX	21.05.2024	01.01.2025
8	ЗУ "Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою"	№ 4391-VI	09.02.2012	18.01.2025
9	ЗУ "Про фінансові механізми стимулювання експортної діяльності"	№ 1792-VIII	20.12.2016	26.12.2024
10	ЗУ "Про Національний банк України"	№ 679-XIV	20.05.1999	19.12.2024
11	ЗУ "Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань"	№ 755-IV	15.05.2003	01.01.2025
12	ЗУ "Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність"	№ 2258-VIII	21.12.2017	20.06.2024
13	ЗУ "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення"	№ 361-IX	06.12.2019	09.01.2025
14	ЗУ "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні"	№ 996-XIV	16.07.1999	03.09.2024
15	ЗУ "Про рекламу"	№ 270/96	03.07.1996	01.04.2025
16	ЗУ "Про захист прав споживачів"	№ 1023-XII	12.05.1991	24.12.2024

№	НПА		Дата прийняття	Дата останньої редакції / Додаткова інформація
17	ЗУ "Про валюту та валютні операції"	№ 2473-VIII	21.06.2018	15.11.2024
18	Порядок подання фінансової звітності, затверджений постановою Кабінету Міністрів України (зі змінами)	№ 419	28.02.2000	02.12.2022
19	ПП НБУ "Про затвердження Положення щодо провадження діяльності зі страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою"	№ 108	20.10.2021	21.12.2024
20	ПП НБУ "Про затвердження Положення про вимоги до структури власності надавачів фінансових послуг"	№ 30	14.04.2021	01.01.2025
21	ПП НБУ "Про правонаступництво Національного банку України в здійсненні державного регулювання та нагляду на ринках фінансових послуг"	№ 82	25.06.2020	25.06.2020
22	Положення про застосування Національним банком України заходів впливу до установ за порушення законодавства з питань фінансового моніторингу, затверджене постановою П НБУ	№ 106	28.07.2020	01.01.2025
23	Положення про здійснення установами фінансового моніторингу, затверджене постановою П НБУ	№ 107	28.07.2020	08.10.2024
24	Перелік небанківських фінансових установ, які зобов'язані виконувати обов'язки фінансових агентів відповідно до міжнародних договорів про обмін інформацією, затверджений постановою П НБУ	№ 96	07.07.2020	07.07.2020
25	Вимоги до рейтингів фінансової надійності (стійкості) страховиків та перестраховиків-нерезидентів та порядку їх підтвердження та визнання такими, що втратили чинність, деяких розпоряджень Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України, затверджені розпорядженням Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг	№ 2262	11.07.2013	01.01.2022 / Зареєстровано в Міністерстві юстиції України від 31.07.2013, № 1285/23817
26	Методичні рекомендації щодо проведення внутрішнього аудиту фінансових установ, затверджені розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України	№ 4660	27.09.2005	27.09.2005

Продовження додатку В.1

№	НПА		Дата прийняття	Дата останньої редакції / Додаткова інформація
27	ПП НБУ "Про затвердження Положення про загальні вимоги до документів і порядок їх подання до Національного банку України в межах окремих процедур та внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України"	№ 200	29.12.2023	01.01.2025
28	ПП НБУ "Про затвердження Положення про авторизацію надавачів фінансових послуг та умови здійснення ними діяльності з надання фінансових послуг"	№ 199	29.12.2023	18.03.2025
29	ПП НБУ "Про затвердження Положення про застосування Національним банком України коригувальних заходів, заходів раннього втручання, заходів впливу у сфері державного регулювання діяльності на ринках небанківських фінансових послуг"	№ 183	25.12.2023	01.01.2025
30	ПП НБУ "Про затвердження Положення про використання електронного підпису та електронної печатки"	№ 172	20.12.2023	20.12.2023
31	ПП НБУ "Про затвердження Положення про таємницю фінансової послуги"	№ 163	15.12.2023	15.12.2023
32	ПП НБУ "Про затвердження Положення про порядок обліку страховиком договорів, пов'язаних зі здійсненням діяльності із страхування, та вимоги до захисту інформації страховика"	№ 204	29.12.2023	29.06.2024
33	ПП НБУ "Про затвердження Положення про порядок формування страховиками технічних резервів"	№ 203	29.12.2023	29.12.2023
34	ПП НБУ "Про затвердження Положення про встановлення вимог щодо забезпечення платоспроможності та інвестиційної діяльності страховика"	№ 201	29.12.2023	04.01.2025
35	ПП НБУ "Про затвердження Положення про вимоги до системи управління страховика"	№ 194	27.12.2023	01.01.2025
36	ПП НБУ "Про затвердження Положення про авторизацію осіб, які мають право здійснювати актуарну діяльність у сфері страхування, та осіб, які можуть виконувати обов'язки відповідального актуарія"	№ 187	25.12.2023	01.01.2025
37	ПП НБУ "Про затвердження Положення про добровільний вихід з ринку страховика та передачу страховиком страхового портфеля"	№ 184	25.12.2023	01.01.2025

Продовження додатку В.1

№	НПА		Дата прийняття	Дата останньої редакції / Додаткова інформація
38	ПП НБУ "Про затвердження Положення про характеристики та класифікаційні ознаки класів страхування, особливості здійснення діяльності зі страхування та укладання договорів за класами страхування"	№ 182	25.12.2023	29.06.2024
39	ПП НБУ "Про затвердження Положення про порядок та умови укладення договору страхування відповідальності суб'єкта аудиторської діяльності перед третіми особами"	№ 168	20.12.2023	20.12.2023
40	ПП НБУ "Про затвердження Положення про таємницю страхування"	№ 166	19.12.2023	19.12.2023
41	ПП НБУ "Про затвердження Положення про реєстрацію страхових та перестрахових брокерів та умови провадження посередницької діяльності у сфері страхування та про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України" (зі змінами)	№ 135	30.06.2022	01.01.2025
42	ПП НБУ "Про затвердження Положення про визначення методики оцінки активів і зобов'язань для цілей розрахунку регулятивного капіталу страховика та внесення змін до Положення про встановлення вимог щодо забезпечення платоспроможності та інвестиційної діяльності страховика"	№ 71	21.06.2024	21.06.2024
43	ПП НБУ "Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України"	№ 77	28.06.2024	28.06.2024
44	ПП НБУ "Про затвердження Положення про порядок підготовки та оновлення плану безперервної діяльності, плану відновлення діяльності та плану фінансування страховика"	№ 74	21.06.2024	21.06.2024
45	ПП НБУ "Про затвердження Положення про порядок застосування підпунктів 165.1.27 та 165.1.28 пункту 165.1 статті 165 розділу IV Податкового кодексу України під час здійснення діяльності із страхування"	№ 85	15.07.2024	15.07.2024
46	ПП НБУ "Про затвердження Положення про функціонування Єдиної централізованої бази даних щодо обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів"	№ 165	26.12.2024	26.12.2024

Продовження додатку В.1

№	НПА		Дата прийняття	Дата останньої редакції / Додаткова інформація
47	ПП НБУ "Про затвердження Положення про нагляд за діяльністю Моторного (транспортного) страхового бюро України"	№ 194	31.12.2024	31.12.2024
48	ПП НБУ "Про визнання такими, що втратили чинність, деяких нормативноправових актів Національного банку України"	№ 37	25.03.2025	25.03.2025

Джерело: створено автором на основі [21; 26; 27].

Додаток В.2

Перелік нормативно-правових актів, що регулюють діяльність страхових компаній на фінансовому ринку України (ліцензування)

№	НПА		Дата прийняття	Дата останньої редакції
1	ПП НБУ "Про затвердження Положення про ліцензування Експортно-кредитного агентства та умови провадження ним діяльності із страхування, перестрахування, надання гарантій та внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України"	№ 1	06.01.2023	01.01.2025
2	ПП НБУ "Про затвердження Положення про порядок видачі ліцензій на здійснення валютних операцій"	№ 43	31.03.2023	01.01.2025
3	ПП НБУ "Про затвердження Положення про порядок поновлення тимчасово зупинених ліцензій та внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 12 серпня 2022 року № 177"	№ 35	22.03.2024	22.03.2024
4	ПП НБУ "Про затвердження Положення про визнання належності послуги чи операції до фінансової / обмеженої платіжної послуги та виявлення здійснення безліцензійної діяльності на ринку небанківських фінансових послуг і платіжному ринку"	№ 105	04.09.2024	04.09.2024

Джерело: створено автором на основі [21; 26; 27].

Додаток В.3

Перелік нормативно-правових актів, що регулюють діяльність страхових компаній на фінансовому ринку України (нагляд та перевірки)

№	НПА		Дата прийняття	Дата останньої редакції
1	ПП НБУ "Про затвердження Положення про сертифікацію осіб на право здійснення тимчасової адміністрації небанківської фінансової установи"	№ 162	21.12.2020	01.01.2025
2	ПП НБУ "Про забезпечення здійснення повноважень та виконання функцій з державного регулювання та нагляду у сфері ринків фінансових послуг з питань нагляду за діяльністю учасників ринків фінансових послуг"	№ 85	25.06.2020	01.01.2025
3	ПП НБУ "Про затвердження Положення про порядок накладення адміністративних штрафів"	№ 563	29.12.2001	01.01.2025
4	ПП НБУ "Про затвердження Положення про порядок нагляду на консолідованій основі за небанківськими фінансовими групами"	№ 202	29.12.2023	01.01.2025
5	ПП НБУ "Про затвердження Положення про порядок призначення, здійснення та припинення тимчасової адміністрації страховика, кредитної спілки"	№ 178	23.12.2023	05.11.2024
6	ПП НБУ "Про затвердження Положення про організацію та проведення інспекційних перевірок на ринках небанківських фінансових послуг"	№ 167	20.12.2023	01.01.2025
7	ПП НБУ "Про затвердження Положення про здійснення безвиїзного нагляду за діяльністю з надання фінансових та супровідних послуг"	№ 162	14.12.2023	01.01.2025
8	ПП НБУ "Про затвердження Положення про встановлення критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від здійснення діяльності учасниками ринку небанківських фінансових послуг, їх суспільна важливість"	№ 143	08.11.2023	03.12.2024

Джерело: створено автором на основі [21; 26; 27].

Додаток В.4

Перелік нормативно-правових актів, що регулюють діяльність страхових компаній на фінансовому ринку України (звітність)

№	НПА		Дата прийняття	Дата останньої редакції
1	ПП НБУ "Про затвердження Правил складання та подання звітності учасниками ринку небанківських фінансових послуг до Національного банку України"	№ 123	25.11.2021	01.04.2025
2	ПП НБУ "Про затвердження Правил організації статистичної звітності, що подається до Національного банку України"	№ 120	13.11.2018	01.11.2024

Джерело: створено автором на основі [21; 26; 27].

Додаток Г

SWOT-аналіз страхового ринку України в умовах воєнного стану

Сильні сторони (Strengths)		*Слабкі сторони (Weaknesses)*	
S1	Накопичений досвід у роботі з високими ризиками.Багаторічна практика оцінювання та андеррайтингу складних подій дозволяє страховикам швидко адаптувати процедури до військових небезпек.	W1	Підвищена частота великих збитків.Активні бойові дії підвищують імовірність катастрофічних виплат, що ускладнює фінансове планування.
S2	Продукти, орієнтовані на воєнні ризики. Компанії вже пропонують поліси, що враховують специфіку військового стану (наприклад, страхування житла від бойових ушкоджень).	W2	Зростання тарифів і зниження доступності. Вартість захисту помітно підвищується, що обмежує купівельну спроможність домогосподарств.
S3	Сформовані резервні фонди. Наявність регуляторно підтверджених резервів дає змогу виконувати зобов'язання навіть за різким стрибком збитковості.	W3	Недостатній рівень довіри споживачів. У кризовий період клієнти бояться несвоєчасних виплат і можуть уникати страхування.
S4	Партнерство з глобальними перестраховиками.Міжнародні програми покривають частину великомасштабних ризиків, зменшуючи навантаження на місцеві компанії.	W4	Законодавча мінливість. Часті нормативні зміни підвищують адміністративні витрати й ризик невідповідності вимогам.
S5	Державні програми підтримки галузі. Субсидії та особливі регуляторні режими сприяють підтриманню ліквідності страховиків.	W5	Обмеженість капіталу. Воєнні витрати держави зменшують обсяг інвестиційних ресурсів, доступних страховому сектору.

Можливості (Opportunities)		*Загрози (Threats)*	
O1	Розширення ринку через нові продукти. Запуск полісів, які покривають бойові ризики, дає змогу залучити нових клієнтів.	T1	Тривалі бойові дії. Продовження війни може призвести до системних фінансових втрат і виснаження резервів страховиків.
O2	Цифровізація процесів. Використання віддалених каналів укладання договорів і врегулювання збитків скорочує витрати та підвищує зручність для клієнтів.	T2	Поглиблення економічної кризи. Падіння доходів населення знижує платоспроможність і преміальну базу.
O3	Міжнародна кооперація. Спільні продукти з іноземними страховими та фінансовими інститутами підвищують стійкість сектору.	T3	Політична волатильність. Нестабільне середовище ускладнює планування й може створювати непередбачувані обмеження для бізнесу.
O4	Розширення програм корпоративної соціальної відповідальності. Покриття шкоди постраждалим від воєнних дій підвищує суспільну довіру до страховиків.	T4	Неочікувані регуляторні бар'єри. Швидкі зміни правил можуть обмежити виведення на ринок нових продуктів.
O5	Потенціал залучення зовнішніх інвестицій. Підтримка міжнародних фінансових організацій може забезпечити додатковий капітал для розвитку.	T5	Психологічний тиск на споживачів. Високий рівень страху та невпевненості знижує інтерес населення до укладення страхових договорів.

Джерело: складено автором самостійно.

Додаток Д

Порівняння вразливості компаній до основних ризиків, 2024 р.

Компанія	Страховий ризик	Інвестиційний ризик	Операційний ризик	Регуляторний ризик	Репутаційний ризик
ПРАТ «СГ «ТАС»	Високий (значна частка ОСЦПВ)	Середній	Середній	Високий (високі резерви)	Високий (масові виплати)
ПРАТ «СК «АРКС»	Середній (баланс авто та медицини)	Високий (великий портфель ОВДП)	Високий (онлайн-канали)	Середній	Середній
ПРАТ «СК «УНІКА»	Середній (медичне страхування)	Високий	Середній	Середній	Середній
ПРАТ «СК «ВУСО»	Середній	Середній	Високий (активні діджитал-сервіси)	Середній	Середній
АТ «СК «ІНГО»	Середній	Високий	Середній	Високий	Низький
ПРАТ «СК «АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ»	Середній	Середній	Середній	Середній	Середній
ПРАТ «СК «УСГ»	Високий (залежність від ОСЦПВ)	Середній	Середній	Середній	Високий
ПРАТ «СК «Універсальна»	Середній	Середній	Середній	Середній	Низький
ПРАТ «СК «КНЯЖА ВІЄННА ІНШУРАНС ГРУП»	Високий (автострахування)	Середній	Середній	Середній	Високий
ПАТ «НАСК «ОРАНТА»	Високий (великий портфель ОСЦПВ)	Середній	Середній	Високий (через держрегулювання)	Високий

Джерело: створено автором на основі [48; 49].